

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 29. (89.) ÉVF. • 9. SZÁM • 2019. SZEPTEMBER • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Vakarcs Loránd

Emberi tervek

• Olyan álmunk valósult meg, amelyet még tavaly szeretttünk volna valóra váltani. Nagy szerencse, hogy az élet nem úgy működik, mint ahogyan emberi gőgünkben elképzeljük, s elvárjuk, hogy előjegyzési naptáraink sűrűségéhez, cégvezetőket megszégyenítő fontoskodásunkhoz igazodjék. Alázat nélkül az értéket sem látjuk.

Gondoljunk csak bele: amikor először merült fel a szoborállítás gondolata, mi még másfél évszázadnyira szunnyadtunk a jövő-

ben, s a jubileumi évben sokfelé sikerült emléket állítani Dávid Ferencnek. Mily nagy csoda, hogy mégis megérhettük elődeink tervének megvalósulását! Sorsunk Ura a megmondhatója, hányszor vehetett volna nemzetünk és felekezetünk történelme olyan fordulatot, amelyben mi, ma élő unitáriusok nem kaptunk volna szerepet. Hagyta bevégeznünk tervünket. Segedelmével áll ma Dávid Ferenc bronzba öntött alakja a templom és az iskola között, Kolozsváron, szülővárosában.

A tartalomból:

Egyházalapítónk kolozsvári szobrának avatója

4

Mi jellemzi a vallásunkat?

8

Szejke! Szívvel, lélekkel!

12

A Kolosy-templomban

14

Lelkészcsaládok II. nyári találkozója

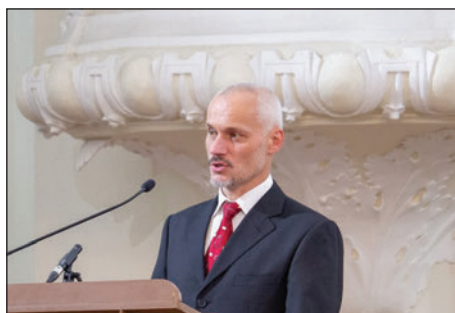
18

Jó embernek lenni

22

„Az embernek az értelme terveli ki útját, de az Úr irányítja járását.” (Péld 16,9)

Dávid Ferenc kolozsvári szoboravatása

LÉLEKKENYÉR

Látni

Hogy vagy? Azaz kérdezni szeretném: Boldog vagy, testvérem?

Mielőtt válaszolni próbálnál a sokszor kényelmetlen helyzetbe hozó kérdésre, mesélni szeretnék a bennünk uralkodó hangulatokról, vágyakról, a boldogságról. Bár az életutam, ahogyan a tied is, egyedi – tele kisebb-nagyobb fordulatokkal –, de közted és köztem vannak hasonlóságok. Lehetnek hasonló hangulataink, érzéseink, állapotunk. Ahogy előre haladunk az életben, egy-egy új tapasztalat, életérzés új rálátást ad mindenre. Másként látjuk önmagunkat, a mellettünk élőket, a világot és a hit dolgait is. Énünk színes, finoman árnyalt, képlékeny mozaikszerű darabjai átrendeződnek, más és más mintázatot öltenek. Érzékenyek vagyunk, változékonyak, tökéletlenek, de törekvőek, mindig többre képesek, ismeretre, szeretetre, békére szomjazók. Értelmet keresők, boldogságot kergetők...

De szeretetet megéltő, békét teremtő, értelmet találó, boldog emberek vagyunk-e?

Életünk egyik mozgatórugója a boldogságra való törekvés. Talán keveset gondolunk arra, hogy egész életünk a boldogságképzetünk által van meghatározva. Azt tesszük, és azt szerezzük meg, amiről úgy gondoljuk, hogy boldoggá tesz bennünket.

Mi kell a boldogsághoz? Sokféle válasz létezik. Hajlamosak vagyunk a könnyed, vidám élethez, vagy az anyagi jóléthez kötni a boldogság eszményét. A gondoktól és problémáktól mentes életet nevezük boldognak, vagyis azt az embert, aki semmiben sem szenved hiányt. Van-e ilyen egyáltalán?

Igazi piaca alakult ki a boldogságnak. A kínálati oldalon elárasztanak bennünket a jobbnál jobb vagy rosszabbnál rosszabb lehetőségek. A média és a reklámok megmutatják számunkra, hogy mitől érezhetjük az életünket teljesnek, mi az, ami által hipp-hopp, eltűnnek a gonosz viharfelhők, és áttör életünkbe a ragyogó, gondtalan boldogság. Kapható vagy ezekre az illúziókra?

Ugyanakkor minden életszakaszban mást jelenthet a boldogság: egy kisbaba boldog, ha az édesanyja megeteti, egy óvodás arca felderül, ha megjelennek a szülei, egy szerelmes akkor boldog, ha a párjával tölthet időt, egy ifjú párnak az otthonteremtés izgalma nyújthat boldogságot, és egy nagymama akkor boldog, ha meglátogatja az unokája.

Jézus, amikor elkezdte tanítását, egészen mást mond a boldogságról, sokkal tágabb kontextusba helyezi. Mi a síró emberre, az üldözöttre bizonyára nem

FINTA
EMESE
ERZSÉBET

mondanánk, hogy boldog. Jézus szerint azonban egy számít: az, hogy Isten országa felé tartunk-e. Ő belső meggyőződésről beszél, élő Isten-kapcsolatról. Arról, hogy bármi is történjék az életben, a legrosszabb pillanatokban is képes vagyok kapcsolatban lenni Istennel. Érdekes módon sok ember éppen a szenvedésben találja meg az Istent, és ott leli meg a boldogságot. Vagyis a mélységben látja meg a világosságot. Boldogok, mondja Jézus... Ez nem a „jól érzem magam” kategória, hanem az, hogy tudom, jó itt lenni a földön, jóban vagyok Istennel, látom az utat, ami hozzá vezet, és ezért elégedett vagyok.

„*Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják Istent.*” (Mt 5,8)

Boldogok a tiszta szívűek, folytatja... A szív a Biblia nyelvén az ember belső életének, gondolatainak, érzelmeinek, emlékezetének, törekvéseinek és döntéseinek székhelye. Tiszta szívű az őszinte és egyenes ember, aki jóra törekszik és jót cselekszik. Aki gyermeken tud örülni, remélni, hinni, csodálni, bizalmába fogadni másokat, szeretni akár kiszolgáltatva önmagát. Ezekből ki se lehetne gyógyítani. Semmilyen körülmény nem változtathatja meg. A maga egyszerűségében ragyog. Van benne valami lenyűgöző, vonzó, eredeti, mert önmaga, mert betölti valaki, aki a tisztaságnál is tisztább, több, mélyebb, határtalanabb, maga Isten, akiben tükröződik... mert látja Őt. Látja, hogy Isten jó az emberhez és nem kíván tőle mást, mint egyszerű jóságot.

Boldogok a tisztaszívűek, mert meglátják Istent – hangzik Jézus tanítása. Aki Istent látni akarja, mielőtt látja, hiszi. Szeretve ismeri meg, és ez a szeretet már sejteti Istent. Csoda-e, hogy aki sejt, látni akar? S aki csak egyszer látja, az örökké akarja őt látni?

Dante az *Isteni színjáték* utolsó fejezetében érkezik el az Isten-látásig, s azt mondja, hogy olyan fény az, amiben minden együtt van már, a lényeg, a járulékos és a viszonylatok egyszerre; szóval amiből semmi nem hiányzik – mert egyszerre a minden és az egy. Aki e fényt megpillantja, le tud mondani bálványairól, el tudja engedni azokat:

„*Olyanná lesz a lélek ama Napban / merülve el, hogy, bármi másba nézzen, / lehetetlen, hogy megnyugodjon abban.*” (Paradicsom, 33. ének)

Egyházalapítónk kolozsvári szobrának avatója

• A Magyar Unitárius Egyház augusztus 17-én felavatta Dávid Ferenc egyházalapító püspök egész alakos köztéri szobrát a kolozsvári belvárosi unitárius templom és a János Zsigmond Unitárius Kollégium között.

E jeles alkalom folytatása a Magyar Unitárius Egyház tavalyi, jubileumi évének, amikor is a vallásszabadság törvénye kihirdetésének 450. évfordulóját ünnepelték. A szoborállítás régi álmának megvalósítása 2018-ban kezdett körvonalazódni igazán a meghirdetett szoborpályázat révén. A bizottság döntése alapján Gergely Zoltán szobrászművész nyerte el a szobor megtervezésének és kivitelezésének megbízását. A szobor nem valósulhatott volna meg Magyarország Kormánya, az unitárius egyházakörök és egyházközösségek, néhány közbirtokosság és több magánszemély hozzájárulása nélkül.

Az avatóünnepség a belvárosi unitárius templomban alkalmi istentisztelettel kezdődött, ahol Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház közügyigazgatója mondott imát, majd Rácz Norbert Zsolt helybeli lelkész 1Sám 7,12 alapján prédikált.

A továbbiakban Giuseppe Tartini trombitaverse nyéből hangzott el egy részlet dr. Potyó István (orgona) és László Zsombor Márk (trombita) előadásában.

Az ünnepi köszöntések rendjén felszólalt Tőkés László püspök, egykori európai parlamenti képviselő, aki beszédében kiemelte, hogy „a most kezdődő Kolozsvári Magyar Napoknak is méltó nyitánya mai ünnepünk”. Dávid Ferenc „a vallásszabadság erdélyi atyja volt”, aki a tordai rendekkel és János Zsigmond fejedelemmel ma is példaadó módon „bölcs belátással és népük iránti felelősséggel a konfrontáció helyett a megbékélést és a közös egyetértést választották, és ezenképpen fogadták el a hitet mint Isten ajándékát.”

Gergely Zoltán szobrászművész beszédében elmondta, hogy „ez a szobor nem Dávid Ferencet ábrázolja, hanem azt, amit 2019-ben szellemiségéről, életútjáról és ránk hagyott eszmei örökségéről gondolunk”.

Ezután sor került a kiemelt adományozók felsorolására, majd Farkas Emőd, a Magyar Unitárius Egyház főgondnoka mondott köszöntőbeszédet. A főgondnok kiemelte, hogy „Erdély a vallásszabadság földje, hirdetjük a tavalyi jubileumi év kapcsán büszkén unitárius templomainkon, de Dávid Ferenc nem csak ennek az eszmének a szószólója, nem csak a vallásszabadság apostola, hanem élete, törekvése egyetemesen emberi példa is”.

A nemzeti himnusz eléneklése után a lelkészek és meghívottak kivonultak a szobor köré, ahol Bálint Benczédi Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke avatóbeszédében rámutatott a kialakított tér és a szobor szimbolikájára: „Ez a hely, ahol állunk, a templom és az iskola mezsgyéjén, egyértelműen beszédes. A templom felől Dávid a kezét nyújtja meghívólag, hogy keresd az Istennel való párbeszédet... Az iskola felőli baljában viszont könyvvel kínál, hogy tanulj, mert csak a kettő összefonódásából születhet élet. Misis et virtutibus: jelszava az unitárius iskoláinknak.” Ezt követően az egyházfő és a főgondnok leleplezte Dávid Ferenc egyházalapító egész alakos szobrát. Az áldáskérését követően az egybegyűltek közösen énekelték el a 90. zsoltár első versszakát.

Az ünnepi esemény állófogadással folytatódott a János Zsigmond Unitárius Kollégium Felvinczi György dísztermében, ahol Csete Árpád, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének elnöke beszédében kiemelte az első, egyáltalán nem könnyű lépések fontosságát, amelyek az úttörő, a nagy eszmék megvalósulását előzik meg, s amelyek következtében ma ünnepet ültek Dávid Ferenc követői.

A MAGYAR UNITÁRIUS EGYHÁZ SAJTÓOSZTÁLYA

Horváth László felvétele

Gondolatok Dávid Ferenc egész alakos szobrának felavatásakor

BÁLINT BENCZÉDI FERENC

• Keresztény Testvéreim! Ünneplő Gyülekezet!

Nagy szeretettel és tisztelettel köszöntöm a kedves megjelenteket, akik ma velünk ünnepelnek, és együtt fejezhetjük ki hálánkat a mi teremtető és gondviselő Atyánknak azért, hogy megérvünk engedte ezt a régóta áhítozott pillanatot.

Dávid Ferenc emlékének állítunk szobrot ezen a rendkívüli helyen: a templom és iskola között kialakított kis téren. Dávid Ferenc – e város szülöttje – a 16. századi protestáns reformáció lázas esztendeinek igazságra éhező embere volt, aki az evangélium tiszta forrását, üzenetét kereste, akinek a nevéhez fűződik az a rendkívüli jelentőségű szellemi eredmény, amelyet a világon először az 1568-as tordai országgyűlés fogalmazott meg, miszerint hitéért senkit üldözni nem lehet. Ő a reformáció igazi mintaembere, akinek életében ötvöződik a reneszánsz igazságélménye a protestantizmus lelkiismeret-központúságával. Munkásságának jelentősége kilép szűken értelmezett kora kereteiből, és egyetemes igényűvé válik. „Nincs nagyobb esztelenség, sőt lehetetlenség, mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet, a lelket, aki felett hatalommal csak a Teremtetője bír” – vallotta, és vele együtt valljuk mi is. Hiszen nem más ez, mint a Názáreti Jézus örökérvényű tanítása, aki nem a halott törvényt, nem az ízet és életszerűségét vesztett hagyományt, hanem egyedül és kizárólag az Isten és ember közötti közvetlen szeretetkapcsolatot hirdette. De példaként áll előttünk a szintén jézusi elvhűsége, amely akár a mártíromságot is vállalja, ha az válik az igazság melletti megmaradás egyedül járható útjává.

Bár a tudományos kutatás sok mindent felfedett már élettörténetéből, igazi lénye – akárcsak arca – rejtve marad előttünk. Egyfajta meghívásként, hogy korunkban újra és újra felfedezzük, gondolatait megízleljük, tanait megmérjük. Mint e szobor hívó jobbkéze, amely nem zár ki, nem távolít el, nem oktat ki, hanem szólít, párbeszédre, véleményformálásra sarkall.

Ez a szobor számunkra ebben a városban több egy művészeti alkotásnál, sőt még a felekezeti jelenlétet erősítő szimbólumnál is jelentősebb. Ez a szobor egy metafora. Erdélyiségünk tükre, amely felkér a kérdésre és a válaszadásra. De metaforája annak az alap helyzetnek, amelyben élnünk adatott. E szobor ugyanis majdnem 150 évig álmoként pihent egymást követő generációk lelkében. Hányan kellett ez idáig rezignált sóhajjal elraktározni még a pusztá gondolatát is annak, hogy álljon a szobor. Két világháború,

kommunista diktatúra, szünni nem akaró nacionalista ellenszél között a szobor csak sóhajokban öltött testet. Mintha magát a sorsunkat mintázná, hiszen hány kérdéssel álltunk és állunk ugyanígy? Hányszor kellett az elmúlt 150 évben és kell most is nagyot sóhajtani egy-egy megszületni vágyó metafora pusztá gondolatának lehetetlenségénél.

De ne csüggedjünk! Bár sokat kell várni, erőnk felett kell küzdeni, aránytalanul többet kell dolgozni, az igazság, a jó, a helyes, az érdemes mégis megszületik a világban. Az élet megtörhetetlen növekedési vágyát csak ideig-óráig tudja elnyomni az önkény, de végleg eltemetni, elásni, megsemmisíteni nem. Hiszen – látjátok, testvéreim – áll a szobor! És ez – ismétlem – több, mint Gergely Zoltán bronzba varázsolt álma. Ez maga az igazság mindig megújuló tavasza.

Persze, most sem volt könnyű. Most is meg kellett tapasztalni az ellenszemet, a zsigerből odavetett „nem”-et, az ellenszegülést, de mégis, közös összefogással, szívós odaadással sikerült. Sőt hátha ez a szobor segít a közeledésben. Dávid Ferenc apai ágon kolozsvári szász ember volt, magyarul, németül és latinul egyként ékesen írt és prédikált, tevékenységében pedig egy olyan európai értékrendet villantott fel, amely megmutatta, hogy az emberi lélek igazságóhajtó szomszja felülírhatja az emberi, gyarló kicsinyességet.

Szimbólumokról, metaforáról beszéltem, ezért nem mehetek el szó nélkül a hely adta mondanivaló mellett sem. Ez a hely, ahol most állunk, szó szerint a templom és iskola mezsgyéjén, egyértelműen beszédes. A templom felől Dávid a kezét nyújtja meghívólag, hogy keresd az Istennel való párbeszédet, hogy lépj közelebb az emberhez, és hallgasd meg mondanivalóját. Az is-

Horváth László felvétele

kola felőli baljában viszont könyvvvel kínál, hogy tanulj, mert csak a kettő összefonódásából születhet élet. Múzsák és erények, Músis et virtutibus, jelszava unitárius iskoláinknak, de nemcsak e tanintézményeknek, hanem annak a sajátos életfelfogásnak, amit felekezetünk az elmúlt négy és fél évszázadban megélt. Egy köből tudomány mellé egy véka erkölcs kell, hogy az emberi szellem szabadon és tisztán kutassa Teremtőjével való találkozását. És ezt a szellemiséget hordozza az immár hármassá dagadó jelképrendszer. Baloldalt az iskola, jobb felől a templom és közöttük annak az embernek a szobra, amely a tudás és lángoló hit gondviselészerű találkozásában megszülető lelkiismereti tisztaságot és igazságkeresést élte meg.

E szobor előtt bizonyára koszorúkat helyezünk majd el, beszédek mondunk, vagy csak pusztán

megcsodáljuk. De ne maradjunk meg a kiüresedő formák és a kihűlő szavak kongásánál! Ha itt állunk majd meg, nézzünk az iskolára, nézzünk a templomra, és kérjük a gondviselő Istent, hogy adjon nekünk erőt legalább megközelítőleg úgy követni a jézusi tanítást, mint ahogy Dávid Ferenc tette.

Köszönjük Gergely Zoltánnak, hogy ezt az alkotást megvalósította, hogy évszázados álmunkat bronzba öntve megtekinthetjük. De köszönjük azoknak, akik anyagi támogatásukkal lehetővé tették e mai ünnepeket, és köszönjük azoknak, akik nem hagyták, hogy ez az álom elvesztődjön a nehéz történelmi helyzetek ködében, és legfőképp köszönjük Istenünknek, hogy megélnünk adta e mai napot. Hiszen most is, ezelőtt is, és ezután is egyedül és kizárólag övé a dicsőség.

Ámen!

Köszöntő

FARKAS EMŐD

• Főtisztelendő és Főtiszteletű Püspök Urak! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Meghívott Vendégeink!

Mától egy izig-vérig kolozsvári polgár lép ki ismét az egyházközség kapuján a kolozsvári utcára. Kicsoda ő? Ezt a kérdést kutatták lázas érdeklődéssel, tudományos igénnyel is, de az alakjához fűződő legendák miatt elterjedt róla sok minden: mendemonda, magasztalás, rágalom.

Még születési éve sem ismert pontosan, igazi arcvonásait nem őrzi korabeli ábrázolás vagy leírás. Tetteit kénye-kedve, érdeke szerint magyarázta a hálás, a hálátlan és a gyakran ellenséges utókor. Miben mutathat ez a 440 évvel ezelőtt a dévai vár tömlőcébe vetett és ott tisztázatlan körülmények között mártírhalt halt püspök, teológus, tudós kolozsvári polgár utat, példát azon túlmenően, hogy a mi kicsiny unitárius közösségünk ma alapítójaként tekint reá? Idézzük fel az ő sorsát, alakját három terület jeles képviselőjének róla megfogalmazott gondolataival. Az első szó legyen a történése.

„Kolozsvár népszerű és csodás ékesszólású főpapjának, Erdély és Magyarország legnagyobb teológusának, egy bámulatos munkásságú lélek évtizedekre terjedt írásainak eredménye, 40 évi levelezése az életből csaknem kitöröltetett, tűzbe dobták, vagy soha fel nem találhatólag elrejtették, tanait kárhoztatták, könyveit megsemmisítették, mégis mint szent legenda szállott örökösről örökösre szenvedéseinek emlékezete és tisztult hite, mert »a hit Istennek ajándéka, az hallásból léssen, mely hallás Isten igéje által vagyon« – összegzi Jakab Elek, 19. századi történész, művészettörténész, aki szerint „történelmünkben aranylap a

Dávid Ferenc élete, amely ragyog, mint a briliáns; gyújt, mint a tűz; és erősít, mint a szentlélek.”

A második, a Dávid Ferenc életét, életművét összegző gondolat 20. századi utódjától, dr. Varga Béla unitárius püspöktől való. „A Dávid Ferenc követője (...) semmi esetre sem teheti meg azt, hogy megálljon ott, ahol Dávid Ferenc. Egyenesen megtagadása volna a Dávid Ferenc szellemének, (...) ha követői (...) egy jöttát sem mozdultak volna a XVI. század szellemétől. (...) Nála a személyiség, az igazság keresése a dogma fölött áll. Egész gondolatvilágát a fejlődés speciálisan immansens eszméje határozza meg. Dávid Ferencet megérteni és követni nem azt jelenti, hogy behúzódba a felekezetiesség szűkös korlátai közé, esküdjünk minden szavára, hanem azt, hogy szüntelenül törekedjünk az evangéliumi igazságnak csakis az egyetemes kereszténység legmagasabb álláspontján megnyilatkozó, felekezetfölötti megértésére és megvalósítására.”

Végül a harmadik idézet: „A korban meglátott, a korból kiérzett álláspontja (...) a nagy haladóké, akik megingathatatlanul hittek az igazolásban, soha nem tulajdon érdekükben, hanem mintegy ama természettudósok megszállottságával, akik minden vitán felülinek tudhatták már, amit felfedeztek az értelem személyes kulcslyukán keresztül az ember igazi szerkezetéből, amely igazi méreteiben és arányaiban még ma is csak fel-feldereng.” (Ezt pedig egy erdélyi művészember, a tordai születésű, de Kolozsváron élt és alkotott költő és irodalmár, Lászlóffy Aladár írta róla.)

Erdély a vallásszabadság földje, hirdetjük a tavalyi jubileumi év kapcsán büszkén unitárius templomainkon. De Dávid Ferenc nem csak ennek az eszmének a

szószólója, nem csak a vallásszabadság apostola, hanem élete, törekvése egyetemesen emberi példa is.

És ebben, ahogyan ő maga is volt katolikus, lutheránus, majd református, és végül unitárius is, felekezetek felett áll. Keresve sem igen lehet nála jellegzetesebben erdélyi figurát találni. Nekem Mátyás király mellett a Dávid Ferenc szobra lesz a kedvenc kolozsvári szobrom. Az igazságos uralkodó és a lélek igazságát kereső polgár, akinek a templom és az iskola közé lépő alakja a gondolat és a lelkiismeret szabadságát jelenti. Az ember, aki megszállottan keresi az igazságot, de ugyanakkor elismeri és tiszteletben is tartja másnak a jogát is arra, hogy az igazságot más módon, más úton keresse. Aki közben szereteten alapuló közösséget épít. Aki lelkesít, aki sodró erejű szónoklattal, karizmatikus erővel érvel, akit szeretve tisztelnek, akire felnéznek, akit lelkesedéssel tudnak követni a kortársai. Aki ugyanakkor kérlelhetetlen következetességgel képviseli meggyőződését, mert tudja, hogy küldetést teljesít. Aki a megfeszített Jézus Krisztus szolgájának vallja magát, és aki Jézushoz hasonlóan vállalja sorsát.

Ennek a közösségnek először 1879-ben, 300 évvel a Dávid Ferenc halála után adatik meg a róla való megemlékezés lehetősége. Unitárius közösségünk pedig éppen 150 éve tervezi, hogy Kolozsváron köztéri szobor formájában örökíti meg alapítójának alakját. Örülünk, hogy ezt a történelmi pillanatot megérhettük, hogy ebben mi, kolozsvári polgárok és kedves vendégeink, mi magyar unitáriusok és más felekezettűek, ünneplő együttlétben részesek lehetünk.

Mától egy ízig-vérig kolozsvári polgár lép ki ismét az egyházközség kapuján a kolozsvári utcára. Álljunk meg előtte, gondolkodjunk el az ő igazságkereső életén, sorsán, saját életünkön. Isten áldása legyen rajtunk!

Végül pedig illő, hogy innen, erről a helyről mondjak köszönetet egyházi vezetőként a Magyar Unitárius Egyház nevében, de magánemberként is mindazoknak, akik segítettek ennek az évszázados álomnak a megvalósulásában.

Legelőször Gergely Zoltán szobrászművésznek, aki ismét gyönyörű szepet alkotott, aki emberi és művészi érzékenységgel oldott meg egy nehéz feladatot. Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy vállalta, hogy ő készítette el, az ő képzelőereje és érzékenysége, szelíd fogékonysága és művészi alkotóereje öntötte bronzalakba számunkra Dávid Ferencet.

Másodszor köszönet a magyar államnak és a magyar kormányoknak, hogy támogatta az egykori magyar király, II. János vallásalapító udvari lelkésze, a magyar unitáriusok első püspöke szobrának az elkészültét.

Harmadszor, de nem utolsósorban jó érzéssel kell kihangsúlyoznunk, hogy nem mindennapi összefogással támogatták ezt a tervet az unitárius gyülekezetek, az egyházi központ, az egyházi szervezetek és intézmények, a közbirtokosságok, magáncégek, unitárius és nem unitárius magánszemélyek. Méltó volt a cél, és a célhoz méltó volt a lelkesedés is. Minden támogatónak, minden adakozónak köszönjük szépen a hozzájárulást!

Ünnepi gondolatok

GERGELY ZOLTÁN

• Tisztelt Ünneplő Közösség!

A 2018-as szoborpályázat elnyerése utáni megbízással egy igen szép, izgalmas és megtisztelő szobrászati feladat megoldására kaptam lehetőséget.

Dávid Ferenc teológus, reformátor, nagyhatású szónok, vallásalapító és az első unitárius püspök szobrát kellett elkészítenem Kolozsvár belvárosába. Oda, ahol elődeim a két világhírű lovas szoborral és Márton Áron szobrával nagyon magasra emelték az ügynevezett „kolozsvári mércét”.

A megjelenítés nehézségét az is növelte, hogy úgy kellett megformálnom az idén 440 éve elhunyt püspök első egész alakos szobrát, hogy arcáról, alakjáról semmilyen képi vagy leírásos adat nem maradt fenn.

Egy szobor alapvetően egyszerre több és kevesebb, mint a valóság: egy szerkesztett, gondolatilag és formailag megépített, környezetébe beilleszkedő plasztika-

kai jelenlét. Ezért ez a szobor nem Dávid Ferencet ábrázolja, hanem azt amit 2019-ben szellemiségéről, életútjáról és ránk hagyott eszmei örökségéről gondolkunk, s ami az én tehetségem és szakmai felkészültségem korlátaival kapta ezt a formát. E szobornak nem célja, hogy átírja vagy megváltoztassa az eddigi Dávid Ferenc-képünket, így továbbra is megmarad az a helyzet, hogy mindenki a maga lelki szemei előtt más-képp képzelje el.

Remélem, hogy ezen szimbolikus téren, az iskola és a templom között, az iskola- és vallásalapító szobra a köztéri szobrászat kifejezési eszközeivel hordoz magában olyan értékeket, amelyekkel az unitárius közösség és általában a nézők azonosulni tudnak, és úgy érezhetik, hogy egy kissé gazdagabbá vált az unitarizmus és Dávid Ferenc szülővárosa is.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Mi jellemzi a vallásunkat?

CZIRE SZABOLCS

– merengünk el újra és újra a látogatók kérdésén. Ti miben különböztök? Miben vagytok mások? És mi annyi formában próbáljuk e gazdagságot, pazar örökséget szavakba önteni, néha pár mondatban, máskor éjszakába nyúló mély beszélgetésekben.

A jelen írás arra tesz kísérletet, hogy az egyházi nagyjainkkal párbeszédben néhányat kiemeljen azon értékek közül, amelyek engem személy szerint mindig büszkévé tesznek, és amelyek az érdeklődő idegenek általában nagy elismeréssel fogadnak.

Előjáróban

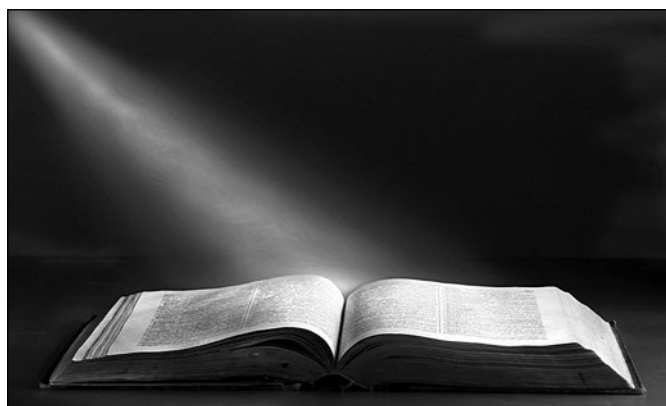
Milyen módszerrel haladjunk? Dávid, amikor Góliáttal szemben indult, öt sima követ keresett a patakmederben. James Luther Adams nagy teológusunk pedig arról beszélt, hogy a mi vallásunk alján is ott vannak azok a nagy sima kövek, amelyeket az évszázadok sodrása, a víz, a homok, a jégzajlás simára csiszolt. Néha ráhordja egy-egy kor a maga törmelékét, de a nagy kövek a mélyben ott állnak mozdíthatatlanul. Ma tehát ez legyen a kérdésünk: itt, a 21. század elején mely kövek látszanak úgy, mint vallásunk medrének legfontosabb, simára csiszolt kövei?

Előtte azonban általános megközelítésként: minden vallási fejlődés annak a látszatát hordozza, hogy eltörli a meglévő értékeket. Ezzel Jézusnak is szembe kellett néznie. Mert eltörölnek látszott, amikor más-ként viszonyult a törvényhez, a szombathoz, az irgalomhoz, a templomhoz, a nőkhöz, a kirekesztettekhez. De eltörölnek látszott a kereszténység is, amikor levált a zsidóságról, akár csak a reformáció, amikor szakított a középkori egyházzal. Ezért mondta Jézus, ezért tisztázta: „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat.” (Mt 5,17) Mert a vallási fejlődés a tisztulás, az egyszerűsödés irányába mutat, iránytűje a lényeghez való visszatérés.

Ahogy Jézust, úgy Dávid Ferencet, majd utódait is gyakran vádolták az eltörléssel, azzal, hogy mit nem hiszünk. És néha mi magunk is abba a hibába estünk, hogy negatív hangvételben meséltük el a történetünket. Hogy miben nem hittünk. Néha úgy tettünk, mintha az eretnekségek felvonulásán vennék részt, ahol a transzparenszek arról beszéltek, hogy mi mit nem tettünk, mi mit nem hittünk: poklot, az erőszakos térítést, isteni közbenjárót, emberi dogmákat a tapasztalással szemben... Persze erény kimondani, hogy az ember milyen butaságban nem hisz. De még fontosabb, hogy mi az identitása, mi határozza meg.

Az eltörlés vádját már Kriza János püspökünk felismerte, és helyre tette: „Az unitárius vallás nem jött hogy eltöröljön, romboljon, hanem inkább hogy betöltsön, tökélyesítsen; nem azt célozza, hogy kevésbé szeressük Istent, hanem hogy inkább szeressük (...) nem hogy gyengítse a mi tiszteletünket a szentkönyv iránt, hanem hogy inkább öregbítse; nem hogy kevésbé bízzunk a könyörgés erejében, hanem hogy még szilárdabban támaszkodjunk arra; nem azért jött az unitárius vallás, hogy az életet kevésbé tenné komolylyá, nagygyá, reményteljessé és isteni-vé, hanem hogy ilyenné inkább, mind inkább átalakítsa.”

Gyakori észrevétel, hogy az unitárius teológia és vallás nem elég összetett, nincs elég irodalma, nem árnyalja eléggé a kérdéseket. Mi mást válaszolhatnánk, mint azt, hogy az unitárius vallás vállaltan, szándékolta:

1. Egyszerű

Az unitáriusokat gyakran Szentháromság-tagadóknak vagy latinosan antitrinitáriusoknak nevezik. Ezt nagyjából mindenki tudja rólunk. Csakhogy rosszul. Mert mi nem tagadunk valamit, hanem állítjuk, védjük Isten bibliai **egységét**. Hasonló egységtudással éltek ősmagyar elődeink is.

A nagybetűs Hagyomány mindig egyszerű, és egyszerű életet kér az embertől. A későbbi korok bonyolítják el az egyszerűt. Hasonlóképpen Jézus tanítása is egyszerű, elfér néhány rövid evangéliumban, amelyek többsége ismétlése a többi evangéliumnak. El tudnánk képzelni Jézust vastag könyveket írni? A hagyományhoz és a bibliai ősi egyszerűséghez való – ha úgy tetszik makacs, ha úgy tetszik „fundamentalista” – ragaszkodás jellemezte és jellemzi az unitáriusokat.

Pontosan fogalmaz Vári Albert: „Az unitárius vallás nem csupán élő tiltakozás az eredeti »fundamentum« elhagyása ellen, hanem állandó munka és tö-

rekvés az evangélium elhalványult, örök szépségű és értékű eszményeinek a feltámasztása és világhosszra hozatala érdekében.”

Az eredethez való ragaszkodás hozza a tisztaság érzetét. Ezért nevezik gyakran az unitárius vallást **tiszta** vallásnak. Ahogy mi mondjuk: visszatérés a tiszta jézusi kereszténységhez. Hasonló eszmeiségből merítette Bartók Béla is a „csak tiszta forrásból” programját.

Innen fakad a **természetközelség**, amely egyik társfelekezethnél sem olyan hangsúlyos. Csak bele kell olvasni az unitárius prédikációirodalomba, és azonnal megértjük. Amerikában a természetközelség karriert futott be transzcendentalizmus néven, később neopogány örületekbe hajszolta magát. Nálunk erre nem volt szükség, annyira magától értetődő volt ez a közelség.

A természetközelség pedig az egyszerűség felismeréséből táplálkozik.

Keresztesi Dénes így fogalmaz: „Minden eszményi tisztasága mellett is egy vallásnak csak akkor van üdvözítő ereje, ha az egészen az életé, s gyakorlatában az élet lelke vezeti, a nemes egyszerűség. (...) Az életnemességért hevülő, természetimádó bölcsek mikor azt hangoztatták: »vissza a természethez«, tulajdonképp ezt mondták: vissza az egyszerűséghez. (...) Nekünk az a kultúra kell, amely az igazi műveltség fokmérőjéhez, a lélek nemességéhez, az élet teljességéhez vezet. Ennek a jelszava pedig az egyszerűség. (...) A liliom nem hamisítja színét és a pacsirta nem torzítja énekét, hanem az egyik pompázik s a másik dalol úgy, miként a saját természete diktálja, miként az Isten teremtette.”

Az egyszerűség és tisztaság **élhető** vallást hoz létre. Ekképp vált az egyszerűség az unitáriusok számára életformává. A fölösleges, az urizáló elutasítása, akárcsak a flancolásé, a felvágásé, a sznobságé, de a különcségé, a szent emberi pózolásé... Eszményünk a normális ember, a maga teremtett egyszerűségében és életszerűségében.

Keresztesi Dénes egy történetet mesél el: „Valamikor a nagy mesemondó, Jókai után az unitáriusokat úgy ismerték, hogy ez a felfogásával a többi vallástól elütő, különös szerzet, felfogásának megfelelően különös életet is él. (...) Tíz évvel ezelőtt történt, hogy egy eleven unitárius pap együtt utazott a hullámozó Balaton tetején ringó propelleren egy felsőmagyarországi földesúrral. A földesúr kíváncsi volt az előtte ismeretlen vallásra s kérte a papot, magyarázná meg neki, mi féle fán terem ez a hit. Egyben pedig nyújtja az útítárs elé ezüst burnótszelencéjét, de az udvariasan elhárítja magától azzal, hogy nem dohányzik. Akkor a földesúr megkínálja az előtte lévő habzó húsítóból. De a pap csak tovább tiltakozik: »köszönöm, nem élek szeszes itallal«. »Igazi unitárius!« – tört ki erre az elismerés a kínálóból, s több magyarázatra nem volt szükség.”

Újra kell tanulnunk egyszerű vallásunktól az egyszerű életmódot!

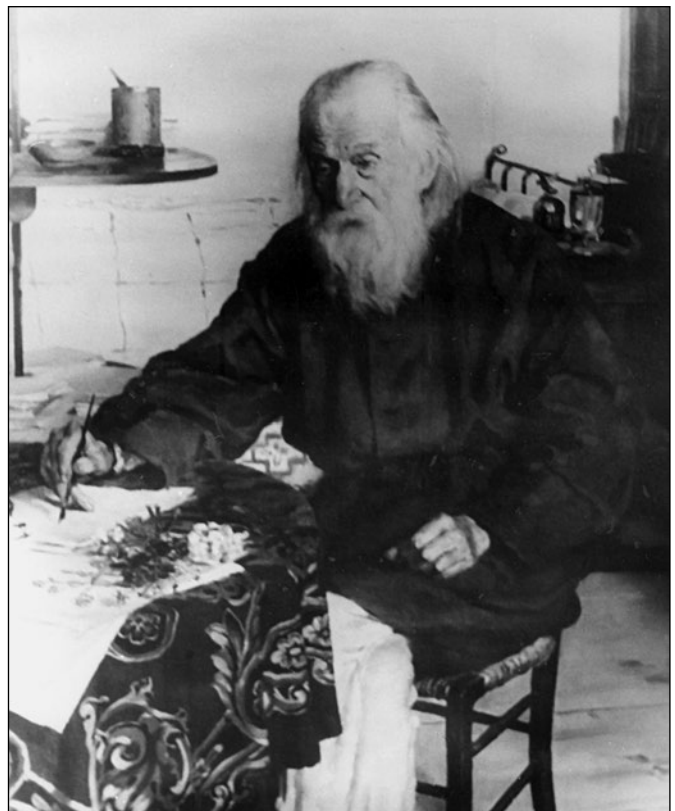
Gyakori vád, hogy az unitárius vallás túl racionális vagy modern. De mi csak mutassunk a második nagy, csiszolt kövére drága hagyományunknak. Az unitárius vallás:

2. Valószerű

Először is, nézzük a rokon értelmű szavait: valós, valóságos, realiztikus, józan, élethű, életszerű, reális, hitteles, valóságos, létező, igazi, hihető, valódi. Ugye, milyen ismerősen hangzanak?

Egyik sajátos meggyőződésünk, hogy az isteni **ki-jelentés folyamatos**. Nem zárható az egy könyvbe vagy egy korba. Isten ma is szól az emberhez, ma is kijelenti akaratát. Ezért nagyra értékeljük az ember szabadságát, vallásos élményét, értelmének és lelkiismeretének belő tekintélyi irányítását. Mindezt tesszük annak kockázatával is, hogy gyakran nehezzé válik a közös teológiai alap felmutatása, vagy a mindenkor szabad vizsgálódás könnyen eredményezheti az állandó önmagunkra irányuló újraképzés gyakorlatát.

Valóságigényünkéből fakad a mély elkötelezettségünk a **tudományos megismerés** irányában. Többek között ez mutat minket hitelesnek és érvényesnek a mindenkor mában. Mindezt azzal a veszéllyel, hogy a szélesebb kultúra iránti nyitottságunk gyakran felveti a kultúra és vallás közötti határ elmosódását. Innen táplálkoznak a rosszindulatú vádak, hogy az unitári-

us vallás inkább életfilozófia, mint vallás. De a tény marad: számos tudományterületen ez a nyitottság tett úttörővé. Gondoljunk arra, hogy mit tett Brassai apánk a magyar nyelvű oktatásért, vagy gondoljunk Körmöczy János püspökünkre, akinek Erdély természettudományos úttörőjeként a vallástalanság vádjával kellett szembenéznie. Ma a kollégium fizikamúzeumának, kísérleti fizikaversenyének vagy az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság által szervezett fizikusnapok névadója.

Ezt a vallási irányultságot Benczédi Pál így foglalja össze: „A vallásnak... olyannak kell lennie, amely a haladó, korszerű emberi szellemmel teljesen összhangzó. Nem lehet a vallást a tudománytól egy másik székbe tenni (...), hogy aztán bármit elhiggyünk, amit a vallás nevében mondanak. Ami vallásos igazság, az a tudományban sem cáfolható meg. Az igazság mindenütt igazság.”

Ezért az unitáriusok, akik ragaszkodnak a valósághoz, a valóságot az adott kor legjobb meghatározása, tudásszintje szerint igyekeztek komolyan venni. A **fejlődéseszmény** modern történetükben paradigmaticusan áthatotta önértelmezésünket.

Most pedig fontos témához érkeztünk! A tudományos megismeréshez, a kor legjobb valóságértelmezéséhez való igazodás kapcsolt az unitáriusokhoz olyan mellékszövegeket, időszakosnak minősülő tartalmakat, amelyekkel időnként maguk is összetévesztették magukat, és a környezet is részüknek tekintette. Pedig ezek eredendően nem tartoztak identitásuk magvához, csupán egy kor valóságképzetének elemeit képezték.

Ilyen volt a liberalizmus. Amikor az unitáriusok mellé szegődött, akkor a liberalizmus még a legjavát jelentette az emberi haladásnak: a jogállamiságot, a tudáshoz való hozzáférést, a társadalmi jó és igazságosság munkálását. Mára világos, hogy sok értékes hagyatéka mellett ez az eszmeiség eltorzult, önmaga groteszk képévé vált, gyakran épp az eredeti célok ellenében munkálkodik. De az unitáriusok számára a liberalizmus nem a nagy kövek egyike, csupán kavics, amit elmos az idő vizének sodrása.

A valósághoz való ragaszkodásunk egy másik oldalhajtásaként hasonló a helyzet a racionalizmussal is, ami gyakran az értelem túlhangsúlyozásához vezetett. Mivel vádként a túlzott racionalizmus még mindig megjelenik, jó tisztáznunk magunk számára a racionalizmushoz való differenciált viszonyulást, aminek alapját már Varga Béla világossá tette:

„Aki a hit alanyi részét akarja teljesen racionalizálni, az nem jár el helyesen. Voltaképpen a vallást semmisíti meg s igazán az élő húst fosztja le a csontvázról. Az unitarizmus ezt sohasem tette, nem is akarta, szellemétől és világnézetétől teljesen idegen. A személyes kegyességnek, az igazi vallásosságnak, az isteniben való elmerülésnek, a lélek nagy, miszti-

kus megrendüléseinek az unitárius vallásban is megvan a maga helye, sőt e tekintetben a legnagyobb szabadságot biztosítja híveinek, mert semmi külsőséggel, ceremóniával vagy dogmával nem gátolja a vallásos érzés spontán megnyilatkozását. Másként áll a dolog a hittételekkel. Egy hittételnek irracionálisnak, sőt mi több antiracionálisnak lenni lehetetlen. Egy dogma, amely a természeti és erkölcsi világ törvényeivel és az ésszerűséggel ellenkezik, egyenesen ellensége az igazi vallásosságnak, mert a hívő lelkére olyan terheket ró, amelyek őt az emberi szellem törvényeivel is gyakran a lelkiismerettel ellenkezésbe juttatják. Az unitárius vallás ezt nem teszi, a hittételek szempontjából igenis racionalista, mert nem akar elhívetni a maga híveivel semmit, ami az ész és a lelkiismeret törvényeivel ellenkezik.”

Ezzel együtt vallásunk mindig túllátott a koron, az időszakosan, és örök érvényű értéként a jézusi evangéliumot, annak szeretetforradalmát látta és élte. Megismerési vágyát mindig **cselekvésorientáltság** jellemezte. Erről is félreérthetetlenül szól Varga Béla: „Az igazi keresztény kegyesség nem dogmák elhívésében, hanem a jézusi, az evangéliumi szellem követésében és megvalósításában áll. A történelmi unitarizmus célja épen az volt a ma is az, hogy a későbbi koroktól reággatott terhektől megtisztítva, az evangélium tiszta, bensőséges szellemét közölje híveivel...”

A cselekvésorientáltság bizonyosságaként igen figyelemre méltó Ferenczy Géza főgondnok feljegyzése: „egyik volt szenátor barátom így szólott hozzám: »szinte hihetetlen, hogy ti unitáriusok csak hetvenezren legyetek, hisz minden tudományos és társadalmi megmozdulásban egy-egy unitáriust látunk az élen munkálók között.«”

Mai példaként a sokból csak egyet említek: SegédKezek.

Néha azt is hallani, hogy vallásunk nem elég „komoly”. Mit mondhatnánk? Barátaim, hát nem látjátok, ez egy derűs vallás. A harmadik nagy sima kő tehát: a derű.

(Folytatás következő számunkban.)

Szeptemberi tanévkezdésre

A családi nevelés feladatai, módszerei és eszközei

GÁLFALVI GÁBOR

• Véget ért a nagyvakáció, megkezdődött a tanítás. Újra előtérbe kerültek az oktatási, nevelési problémák.

A helyes nevelés fő feladatai megvalósításának egyik színtere a családi nevelés. A nevelés célját a feladatok gondos teljesítésével közelíthetjük meg. E munka közben különböző módszereket, eszközöket alkalmazunk. A családi nevelés a maga teljességében csak az óvodába, illetve az iskolába lépés előtt érvényesülhet. Ebben az időszakban alapvetően a gondozás az uralkodó. Természetesen nem mondhat le erről a család akkor sem, amikor a felserdült gyerek kezdi irányítani saját alakulását.

A legtöbb szülő a gyermek gondozását élete végéig feladatának érzi. A maga lábán álló, egészséges gyermekre nézve ez már nem gondozás, hanem gondoskodás. A szülő kedvezően igyekszik alakítani gyermeke életét, gondolkodik sorsán, aggódik érte. Akkor kezd ilyenre átalakulni a szülői gondozás, amikor a gyermek iskolába kerül. A gondozás köre és feladata az értelem fejlődésével fokozatosan szűkül.

A családi nevelés másik fontos eszköze a tanítás. A tanítást, a tanulást itt a legtágabb értelemben használjuk. Mindig tanulunk, amikor olyant látunk vagy hallunk, amit még nem ismertünk, vagy olyant próbálunk elvégezni, amit még nem csináltunk. A gyermek tehát élete kezdetétől minden pillanatban tanul. Tanul mindenkitől, aki előtte olyant tesz, aminek utánzására képes, később pedig, aminek az emlékezetében való megtartására eléggé fejlett.

A szülők legnagyobb része a saját példájával tanítja gyermekét. A tanítás is a családban kezdődik, de a rendszeres oktatás természetesen az iskola feladata.

A nevelésben a példának nagy jelentősége van. A gyermek utánozza mások cselekedeteit és enged mások akarátának, tehát hajlítható. Ezért a szülőknek mindig gondolniuk kell arra, hogy ők példát adnak. A szülői példamutatás csak akkor válhat pozitív hatóerővé, ha a családi élet légköre megfelelő. A családi példa egész életre meghatározza a gyermeket. Ennek tudata a szülőtől mindig szigorú önbírálatot követel. De az is nagy hiba, ha a szülő gyermekét saját egyéniségére hasonlónak akarja formálni.

A másik eszköze a tanításnak a szülő beszéde. Amikor először nevezünk meg előtte valamit, lényegében oktatjuk. Amikor már kérdez, és mi felelünk neki, rengeteg tárgyi ismeretet nyújtunk. A családi nevelés első hét évében szerzi meg a gyermek ismereteinek alapját. Ezt rendszerezi és ezekre épít az elemi

iskola, amihez még hozzáadódnak az óvodában szerzett ismeretek, amiket nem minden óvodáskorú gyermek kap meg, mert kisebb településeken nincsenek óvodák. Tehát a szülő a gyermek első tanítója. A családi nevelés nem lehet tartós, ha csak a példára, a tanításra korlátozódik. A szoktatásra és gyakorlásra is szükség van. A gyakorlás a cselekedetek többszöri

végrehajtása: eredménye a cselekedet tökéletes elvégzése és szokássá válása. A gyermek foglalkoztatásáról azonban gondoskodni kell.

Ennek a foglalkoztatásnak bele kell illeszkednie a gyermek életrendjébe, napirendjébe. A foglalkoztatás a játékkal kezdődik, attól a rendszeres tanulásig hosszú, fokozatos út vezet. Igen fontos a foglalkoztatás módjának megválasztása, hogy az szellemi és fizikai fejlődésére kedvezően hasson. A házi munkában való részvételnek már kicsi kortól kezdve nagy nevelő hatása van.

Az iskolába járó gyereket elsősorban az iskola foglalkoztatja. A családnak kell gondoskodnia arról, hogy az otthonra eső részt is elvégezze a gyermek. Az iskolás gyermek szabad idejének kihasználása, annak megszervezése jórészt a család feladata, de ezt a feladatát az iskolával karöltve végzi. Igen lényeges az is, hogy a gyermeknek legyen azonos korú játszótársa, mert a fejlődés szempontjából nagyon sokat jelent a gyermek társasága.

A nevelés folyamatában a módszerek alkalmazásánál természetesen figyelembe kell venni a gyermek életkori és egyéni sajátosságait. Csak így lehet a család a nevelés tekintetében eredményes.

Szejke! Szívvel, lélekkel!

IFJ. SZOMBATFALVI JÓZSEF

• Augusztus második szombatján Orbán Balázs földjén találkozhattak az unitáriusok és a más felekezettű érdeklődők, hogy Isten kék ege alatt adjunk hálát Istennek és szoríthassunk kezét régen látott ismerősökkel.

Az idén a Székelykeresztúri Egyházkör társszervezőként vett részt a Szejkeföldi Unitárius Találkozó megvalósításában, hiszen egyházkörünk lelkészei voltak a szolgálatvégzők, illetve az úrvacsora osztói.

Szejke mint helyszín jó adottságokkal bír egy találkozó megszervezésére, ezt már számos alkalommal bizonyította. Ám ahhoz, hogy egy találkozó elérje a célját, többre van szükség, mint egy jó helyszínre. Kell valami, ami megszólít, megérint, s amit igazi szép emlékként vihetünk magunkkal.

Készülni kell rá! Szívvel, lélekkel!

Már az előszervezési alkalmakkor kiderült: ezt csinálni kell! Kiért, miért? Bizony magunkért, közösségünkért. Mert mindig ott vannak bennünk a dolgok értelmét kutató kérdések, és azokra válaszolni szeretnénk.

Elővettük a jól bevált, Székelykeresztúr körüli receptet és megnéztük, hogy melyikünk mit vállal, hol és mivel tud segíteni.

Úgy érzem, a recept bevált, hisz mind az előkészületek rendjén, mind az eseményen volt kire számítani.

Nem csupán jelen lenni akartunk ezen a találkozón, hanem bemutatni egyházkörünket, iskolánkat, gyülekezeteinket. Ehhez óriásplakátokat (mi pannónak nevezzük) készítettünk leírással és fényképekkel. Az elkészített anyagot a firtosi találkozó alkalmával mutattuk be először, és azt láttuk, hogy az emberek kíváncsiak a saját, valamint a szomszéd, távolabbi gyülekezeteinkre is.

Nekünk, lelkészeknek, rendkívül nagy elégtétel, ha azt tapasztalhatjuk, hogy munkánkban nem vagyunk

egyedül, számíthatunk világi munkatársainkra, gyülekezeti tagokra – ezt most is jó volt tapasztalni.

Egy-egy rendezvény után hosszasan sorolják, hogy kik a támogatók, akik nélkül nem jöhetett volna létre a rendezvény. A Szejkén láthattuk a sok szorgos kezűt, akik előkészítették, akik részt vállaltak az úrvacsoraosztásban, valamint mindazokat, akik érdeklődésük, kíváncsiságuk vagy lelki indíttatásuk okán

megjelentek, és meghallgatták a szívről, lélekről szóló beszédeket. Volt alkalom önvizsgálatot tartva úrvacsorában részesülni, az Úrra hangolódni, majd a nagydob ritmusára Orbán Balázs sírjához menni és ott tisztelegni. A székely kapuk alatt visszafelé sétálva régen látott ismerősök örömteli üdvözlése, kíváncsiskodó kérdések tömkelege lengte be a teret, jelezvén, hogy újra és újra találkozni bizony jó.

E találkozó megerősítette bennem ismét, hogy csak szívvel, lélekkel érdemes bármit is szervezni, de úgy nagyon! A tömeg zsongott, találkozott, majd útra kelt, de ez az út már más, több, teljesebb lehet, csak szívvel, lélekkel menjen tovább az ember.

A természet eme amfiteátruma lassan kiürült. A mikrofonok dobozba kerültek. A lovakat lenyergelték. Távolabbi lett a zaj, a csend visszaköltözött.

Mindaz, amit láttam, hallottam megerősített: így, szívvel, lélekkel érdemes. Ilyenkor itt vannak, jönnek szívesen és lelkesednek mindazok, kik készültek, várták az idén is a találkozót.

Jólesett látni az egyházkörünket bemutató óriásplakátok körül a kíváncsi tekintetű embereket. Jó volt együtt imádkozni, s hallgatni a szívről s lélekről szóló beszédeket, és létünk csodáját észrevenni a másik ember által. Istennek legyen hála mindenkori tanításáért és áldásáért! Találkozunk máskor is – szívvel, lélekkel!

Egy gyémántdiploma margójára

ANDRÁSI GYÖRGY

• Május hónapban egy, a címemre érkezett levelet vettem ki postaládámból. A levélborítékon teológiai intézetünk emblémája és postai címe. Nagy érdeklődéssel bontottam ki és olvastam a következő szöveget: „A Protestáns Teológiai Intézet, a Kari Tanács határozata alapján gyémántdiplomát nyújt át az 1959-ben, vagyis a 60 évvel ezelőtt végzett lekipásztoroknak. A diplomákat folyó év június 30-án, vasárnap délután, a 18 órai kezdettel tartandó évváró ünnepélyen adjuk át. Erre az alkalomra tisztelettel és szeretettel meghívjuk a nagy tisztelt urat.”

Mi tagadás, nemcsak meglepett a meghívás, de jóleső érzéssel töltött el. Lám csak, az *alma mater* nem feledkezett meg egykori diákjairól, még 60 esztendő távlatából sem.

Természetesen az ünnepi tanévvárón ott voltam, a diplomát köszönettel átvettem, és mivel nem adódott alkalom arra, hogy néhány szóban köszönetet is mondjak, hát ez alkalommal utólagosan papírra vettem egy néhány gondolatot.

Először ez úton is megköszönöm a meghívást erre a számomra egyedülálló, vizsza nem térő és meg sem ismétlődő alkalomra.

Aztán hálát adok Istennek, hogy életem egész eddigi folyamán kegyelmes volt hozzám, hogy tenyerében hordozott, velem volt az élet minden változásaiban, megajándékozott testi, lelki és szellemi ajándékaival, amelyeknek birtokában részt vállaltam és részt is vehettem az evangélium ügyében, és hivatásnak tekintve végezhettem elvállalt munkámat, feladataimat mind családom, mind egyházam, mind népünk közösségeiben, természetesen hozzá kell tennem: ahogy az adott körülmények között lehetett. Mert hiszen ennek a szolgálatnak, amely ötvenkét esztendőre terjedt, a túlnyomó része az elmúlt zűrzavaros, vérzivataros 20. század legemberpróbább hatalmi rendszerének idejére esett. Ezt a korszakot s annak áldatlan kihatásait és következményeit csak mi ismerhettük a maga valóságában, mi, akik át is éltük, mondhatnánk: átvészeltük ezt a korszakot.

Hadd emlékezzem vissza arra is, hogy egyházi szolgálatom tulajdonképpen nem is 60, hanem 64 évvel ezelőtt kezdődött, amikor 1955-ben mint elsőéves teológiai hallgató elköteleztem magam az akkor népszerűnek éppen nem mondható lelkészi szolgálatra. A már egyesített (1948–1949) Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán heten kezdtük meg a felkészülést. Egyik társunk már az első félév után kiesett a megmérettetés rostáján.

Maradtunk haton, a névsor szerint: András György, Brok Z. Ákos, Kiss Károly, Török Elek, Török

Ferenc, Ugró Antal. A IV. év végén a kispapi vizsgán mind a haton eredményesen túljutottunk. Ámde az 1958–59-es években az egyházi és magyar közösségek állandó zaklatása üldözése, tanáraink, lelkészeink és teológustársaink bebörtönzése miatt és nem utolsósorban évfolyamunknak munkaszolgálatra való besorolása és elvitele hatására három társunk, Brok Z. Ákos, Kiss Károly és Ugró Antal a munkaszolgálat után kilépett az egyház kötelékéből. Közülük Kiss Károly néhány év múlva egyházi szolgálatra jelentkezett, s az ő visszatérése és lelkiismeretes, példaadó lelkészi munkássága nagy nyereséget jelentett egyházunknak.

Évfolyamunkról mára már csak ketten maradtunk az Úr akaratából még egy kevés ideig az élők sorában, öreg nyugdíjasokként Török Elek szolgatársammal, aki azonban egészségi állapota miatt személyesen nem vehette át gyémántdiplomáját.

Még csak annyit, hogy ezen megtisztelő évforduló kapcsán nagy tisztelettel és szeretettel emlékezem egykori kedves teológiai tanárimra, akiknek meghatározó szerepük volt a lelkészképzés folyamatában, és akik példaképeink is voltak ebben az értékes munkájukban.

Unitárius tanáraink közül mindig hálával gondolok Erdő János, Kovács Lajos, Lőrinczi Mihály, Simén Dániel, Péterffy Gyula, Bende Béla professzoraimra. És hadd említsem meg azoknak a református tanárainkat is a nevét, akik a közös tantárgyak tolmácsolói voltak számunkra. A szigorú, kissé mogorva Nagy András, a héber nyelv, a szelíd lelkű és meleg szívű lírikus, Maksay Albert, a görög nyelv, és az igazságos, tudós és mindannyiunk által tisztelt Juhász István, az egyetemes egyháztörténet és latin nyelv professzora.

Mindezeket azért említem, mert hosszú életem alatt egyre inkább meggyőződésemmé vált, hogy hálával tartozunk számukra is, hiszen mindazért, akik vagyunk, amit egyházi szolgálatunk ideje alatt elérhettünk és megvalósíthattunk, gondviselő Istenünk és drága szülőink mellett nekik, tanárainknak is köszönhetjük, és nemcsak az átadott ismereteket, de példaadó magatartásukat is.

Végezetül pedig arra kérem mennyei Atyánkat, hogy terjessze ki gondviselő áldását teológiai intézetünk jelenlegi előljáróira, professzoraira, hogy kavargó, zavaros, vajúdo, változó világunkban a múltbeli örökségeink drága értékeit megőrizve, egykori professzoraink példáját követve tölthessék be küldetésüket az utánunk jövő lelkésznevezettek felkészítésében, az Isten és ember szolgálatára.

A Kolosy-templomban

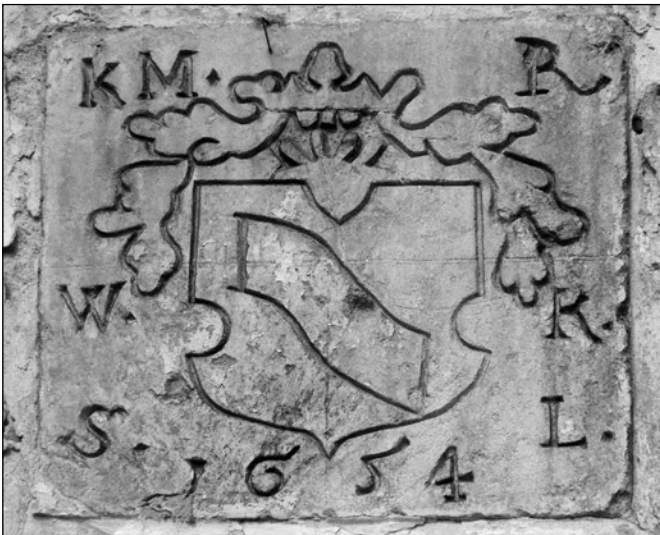
KOVÁCS SÁNDOR

• Krakkótól mintegy 70 km távolságra, a Szentkereszt vajdaság (Czarnocin járás) Kolosy nevű falujában szerényen árválkodik egy unitárius templom. Lengyelországi hitsorsosainkat nem unitáriusnak, hanem ariánusnak nevezték. Cikkünkben a közérthetőség kedvéért eltekintünk a pontos terminológiától, és unitáriusként határozzuk meg az egykor Lengyelország területén élt hittestvéreinket és az általuk hátrahagyott építészeti örökséget. A mindössze egy szobából álló boltíves épület ajtaja fölött egy 1654-ből származó címer található az építetők kezdőbetűivel. 2019. július 28-án ide gyűltünk istentiszteletre az Amerikai Egyesült Államokból, Nagy-Britanniából és Észak-Írországból, Bulgáriából, Lengyelországból és Erdélyből mintegy huszonötön. Jékely Zoltán sorait soha nem éreztem időszerűbbnek, mert míg angol és magyar zsoldárokkal dicsőítettük az Örökkévalót, „Fejünkre por hull, régi vakolat, / így énekeljük a dárga Siont”. Énekeltek a drága Siont a világ négy sarkában még megmaradt unitáriusok, azoknak a lengyel testvéreinknek emlékére, „kiket kiirtott az idő gazul”.

2014-ben jártam itt először, az *Unitárius Közlöny*-ben közzé is tettem úti beszámolómat, és azóta két-három évente (saját költségemen) részt veszek azon a zárándoklaton, amit Jay Atkinson nyugalmazott amerikai unitárius univerzalista lelkész szervez. Idén

Raków település alapításának 450. évfordulójára konferenciára hívtak a szervezők. Szombaton, július 27-én érkeztem Krakkóba, majd vasárnap huszonnégy zárándoktársam kíséretében elindultunk felkeresni azokat a településeket, ahol 1660-ban történt kiűzetésükig lengyel hitrokonaink éltek. Az első stációnk Czieszkowy kétszintes imaháznál kezdődött. A 17. század első éveiben épített, négyzet alakú, 13,75 × 8,75 méteres, két helyiségből álló istenháza a század végére a reformátusok tulajdonába került. A 19. század elején gabonaraktárrá alakították, talán ekkor építhették a második szintet, és ekkor szűnt meg liturgikus rendeltetése is. A 2000-es évekre a tetőzet összeroskadt, félő volt, hogy a beázások miatt a teljes épület összeomlik. Szerencsére a helyi önkormányzat felismerte az épület műemlék jellegét, és az utolsó pillanatban új tetőszerkezetet ácsoltatott, cserepeztezt, egyszóval megmentette a még menthetőt. A bejárat ajtótól jobbra és balra két azonos méretű boltíves, de igen gyatra állapotban levő helyiségbe léphetünk be. A vakolat jószerivel lehullott, a padló elkorhadt, az elmúlás és a pusztulás hangulata árad mindenfelől. Az ajtók fölött még kibetűzhető néhány latin és lengyel felirat. A bejáratától jobbra, belül lengyel nyelven bibliai idézet: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön” (Mt 5,19); balra, kívül az ajtó fölött a Vergiliusnak tulajdonított „Sic vos, non vobis nidificatis aves”, belül „Qui in alieno fundo aedificat non sibi aedificat sed Domino fundi”, a kijárat ajtó fölött pedig: „Non nobis sed posteritati”. Egy fedél alatt két különálló istentiszteleti hely ma számunkra furcsának tűnhet. Feltételezések szerint a hit ágazataiban haladók használták az egyik, míg a hitben még járatlanok a másik termet. Felvetették azt is, hogy a férfiak és nők különülhettek el egymástól. Talán az egyik terem a tanítás, a másik istentiszteleti célokat szolgált? Kérdéseimre nem kaptam egyértelmű vá-

laszt. Bárhogy is volt, az önzetlen építtető nem magára, hanem az utókorra gondolt, nemzedékeket kívánt figyelmeztetni arra, hogy dolgozni, fészket rakni nem magunknak és magunkért, hanem az Úrért és a posteritásért érdemes.

Utunk következő állomása Kolosy volt, itt került sor a már említett istentiszteletre. Eltűnődtem azon, vajon mikor nyitják ki ismét a vasalt ajtót, és lesz-e, akire hulljon a por s a vakolat. A borús hangulatot szállodánkba való megérkezésünk enyhítette. Rövid pihenő után vacsorára voltunk hivatalosak az igen népszerű vendéglátó komplexumba, a Kurozwęki palotába. A hidegen tálalt lengyel specialitás, a cékla-leves ezúttal is remek volt.

Hétfőn, július 29-én a szálloda konferenciatermben három előadás segítette megérteni a lengyel unitáriusok történetét. Waldemar Zbigniew Kowalski, a kielcei Jan Kochanowski Egyetem történelem karának professzora a reformáció történetéről és a lengyel unitárius reformátorokról tartott igen alaposan dokumentált előadást. Jómagam a magyar és lengyel hitestvérek 16–17. századi közös történetét próbáltam meg bemutatni. Az utolsó előadó a zarándoklat vezetője és fő szervezője, Jay Atkinson volt. Ő előző nap alaposan ránk ijesztett, leesett és még kórházba is került, hála Istennek nem történt komolyabb baj, és néhány óra után ismét csatlakozott hozzánk. Közérthető és vonzó előadásában a lengyel unitáriusok történetét ismertette, részletesen kitérve a zarándoklat céljára, azaz Raków alapításának 450. évfordulójára. A város alapítása úgy történt, akár a népmesékben: Jan Sieneński és Jadwiga Gnońska vagyonos nemes emberek elhatározták, hogy birtokukon új várost alapítanak, olyan várost, ahol minden telepesnek teljes vallásszabadságot biztosítanak. Az új város az aszszony nemesi címerében szereplő rákról a Raków nevet kapta. Az alapító oklevelet 1567. március 27-én állították ki a királyi kancellárián, az első telepesek azonban csak 1569-ben költöztek a birtokra. Raków a szegények, üldözöttek, de az iparosok, a papok és

nyomdászok városa lett, mindazoké, akik Isten országát a földön kívánták megvalósítani. Az antitrinitárius reformáció jelentős lengyel képviselői is itt letek otthonra, s bár 1569-től a város hangos volt a hitvitáktól, ezek békeségben zajlottak, vallásos meggyőződésért – az alapító okirat szellemében – senki nem bántott senkit. A kommunisztikus közösség fokozatosan vált a lengyel radikális reformáció szellemi központjává. A századfordulóra már nemcsak jeles iskolája, de nyomdája és papírmalma is működött. A patrónus fia, Jakub Sieneński jelentős alapítványt tett a rakóvi iskola fejlesztésére és fenntartására, nem véletlen, hogy a 17. századi források szarmata Athénnek nevezték a várost. A Rodecki alapította nyomda – ezt később veje, Sternacki vezette – a lengyel testvérek közel félezer kiadványát jelentette meg, köztük a legismertebb az ún. *Rakóvi káté*. A város a 16. század fordulóján virágkorát élte, jelentős ipara szép hasznot eredményezett, iskolája pedig messzi vidékről vonzotta a tanulókat. Két erdélyi magyar unitárius diák is tanult itt a 17. század első évtizedeiben. Az egyre erősödő katolikus befolyás azonban itt is érezte hatását, nyílt erőszakoskodásra csak az 1630-as évek végén került sor, ez egyben Raków megszűntét is jelentette. Néhány meggondolatlan unitárius diák tette miatt – egy feszületet döntöttek le a város határában – az egész közösség bűnhődött. A jezsuiták a diákcsínyből országos ügyet kreáltak, a város birtokosát, Sieneńkit a szenátus és a király elé idézték. Az iskolát, templomot és nyomdát be kellett zárni, az unitárius papoknak el kellett hagyni a várost. Így szűnt meg 1638-ban egy virágzó településen az unitárius istentisztelet és oktatás. A lerombolt templom helyett 1640-ben új katolikus templom épült. A város unitárius lakói három év haladékot kaptak, hogy áttérjenek. A rakóvi események után a lengyel unitáriusokra szomorú esztendőök köszöntöttek. Az északi háború idején (1655–1660) hitrokonaink patrónusaikkal együtt a svédek mellé álltak. A kezdeti sikerek után fordult a szerencse és II. János Kázmér lengyel király hatalma megszilárdulása után 1658-ban a lengyel testvéreket választás elé állította: áttérnek vagy elhagyják Lengyelországot. Hitestvéreink nagy többsége az emigrációt választotta és 1660-nal kezdődően Poroszországba, Németalföldre és Erdélybe költöztek. A kényszerűségből kivándoroltak egy jelentős csoportja Kolozsvárott telepedett meg, itt lengyel ekléziát hoztak létre, és 1784-ig megőrizték önállóságukat. Ez év októberében azonban a már elmagyarosodott lengyelek a magyar unitárius eklézia tagjaivá lettek. Az Unió utcai imaházukat eladták, s a jövedelmet a belvárosi unitárius templom építésére fordították. Az Erdélybe települt és később elmagyarosodott lengyelek egyházunk jeles orvosai, tanárai és jótevői voltak.

A konferencia délutánján Rakówba zarándokoltunk, hogy a magunk szemével győződjünk meg a

hallottakról. A város szépen felújított 17. századi emlékházában (Wojt-ház) a település polgármestere, Damian Starling fogadott. Jay Atkinson az amerikai unitárius univerzalisták, Derek McAuley az angol unitáriusok üdvözlő oklevelét nyújtotta át a polgármesternek. A szakadó eső miatt csak másnap tudtunk a Czarna folyó partján végigsétálni és elmerengni azon, hol is lehetett az iskola, papírmalom stb. A rövid rakóvi kitérő után Seceminbe látogattunk, a település azért jelentős, mert az 1566-ban tartott zsinaton egy Petrus Gonesius nevezetű pap kétségbe vonta a Szentháromság bibliai eredetét. Seceminben mellesleg nyoma sincs a számunkra jelentős történelmi eseménynek. A következő meglátogatott település Ludynia volt, a szervezők azért tartották fontosnak itt is elidőzni, mert itt még áll az ún. ariánus imaház. A birtok jelenlegi tulajdonosa, Stanisław Gieżyński lelkes helytörténész, kb. 25 esztendővel ezelőtt mindentől megvette az itt levő romladozó uradalmi házat. A birtokhoz tartozó egykori imaházba az általa összegyűjtött sociniánus munkákból rendezett állandó tárlatot. A *Bibliotheca Fratrum Polonorum* kiállított kötetei mellett néhány rakóvi nyomtatványt is fellapozhattunk. A zsinaddal fedett, fából készült impozáns kúriát évtizedek óta restaurálja, becsületére váljon, hogy a hozzá tartozó kétszintes imaházacskára is gondot visel. Csapatunk délután visszatért Krakóba, így jutott idő városnézésre is, jómagam ezúttal a város zsidó negyedét, Kazimirezt fedeztem fel, korábban erre valahogy nem jutott időm. Spielberg 1993-ban itt forgatta *Schindler listája* című Oscar-díjas filmjét.

Július 31-ét, szerdát különösképpen vártam, nem csak azért, mert ezen a napon állhattam meg ismét Socinus Faustus lusławicei síremléke előtt, hanem azért, mert az emlékmű a világhírű zeneszerző, karmester Krzysztof Penderecki birtokán van. A művész kiváló botanikus is, több hektáros kertje ritka fák és cserjék csodálatos gyűjtőhelye. Nem először jártam itt, de mindig lenyűgözött az a példás rend, amit a birtokon látni. Socinusról és az emlékmű történetéről dr. Gellérd Judit írt kiváló ismertetőt 1998-ban a *Keresztény Magvető* második számába – *Unitárius zarándoklat Lengyelországban Faustus Socinus nyomdokain*. A jeles teológus hamvai nem ezen síremlék alatt nyugsznak, a történelem viharai szétszórták még a csontjait is, s emlékhelyet is csak azért kapott, mert a nagy amerikai unitárius történész, Earl Morse Wilbur fontosnak tartotta, hogy jeles hitelődünk egykori síremlékét megmentse. Így készült el 1933-ra nemzetközi összefogás nyomán a ma is látható síremlék. Az eredeti masszív négyszögű kőtömbön a hagyomány szerint ez a disztichon volt olvasható: „Alta ruit Babylon; destruxit tecta Lutheros, muros Calvinus, sed fundamenta Socinus.” A Dávid Ferenc epitáfiumát is eszünkbe juttató sorok magyarul így hangzanak: „Leomlott a nagy Babylon Luther bontotta a tetőt, a fala-

kat Kálvin ronotta le, de alapjait Socinus forgatta ki.” Ma hiába próbáljuk a sorokat kibetűzni. Régi fénykép-felvételeken a kőtömb szemközti oldalán még kibetűzhető volt az a Leonardo da Vincinek tulajdonított olasz aforizma, amit az emlékmű márványlapjára is rávéstek: „Chi semina virtu fama raccoglie!”, aki erényt vet, hírnevet arat. Kétségtelen, hogy Socinus hírneve fennmaradt.

Napunkat stílusosan a Krzysztof Penderecki nevét viselő zenekomplexumban (The Krzysztof Penderecki European Centre for Music) fejeztük be, jeles művészek előadásában meghallgattuk a ritkaságszámba menő, 1625-ben kiadott rakóvi énekeskönyv néhány darabját.

Öt Lengyelországban töltött nap kevés ahhoz, hogy hitrokonaink, a lengyel testvérek minden fennmaradt emlékét felkeressük, ahhoz azonban bőven elegendő, hogy elgondolkodjunk közös történelmünkön és sorsunkon. A lengyel unitáriusok tízen sem maradtak, sem papjaik, sem élni akaró közösségeik nincsenek, gyülekezeteiket felszámolták, lakattal bezárt imaházaikban „denevér riad, s egy-egy szuvas gerenda meglazul”. Csendes memento volt ez a zarándoklat számomra, „minden emberi dicsőség, mint a mező virága. Elszárad a fű, lehull a virág, de az Úr beszéde megmarad örökké.” (1Pt 1,24–25) Ezért tekintek bizakodva a jövő felé, mert a Kárpát-medencében nem szunnyadt el a gondviselés, az Úr beszéde 451 év után is felcsendül unitárius közösségeinkben, és mi rendületlen énekeljük a drága Siont.

In memoriam Dobai István

KISGYÖRGY ZOLTÁN

• Százhusz évvel ezelőtt született Dobai István (1899. január 22. – 1938. szeptember 4.) költő, vargyasi unitárius lelkész, népművelő és közéleti személyiség. Balázs Ferenc társaságában tűnt fel a Tizenegyek nevű úttörő irodalmi csoportosulás tagjaként Szent-Iványi Sándor és Jakab Géza unitárius teológusok társaságában. Az 1923-ban megjelenő *Antológiában* költőként mutatkozott be.

Székelyudvarhelyen született, ott és Székelykeresztúron kezdte tanulmányait. A kolozsvári tanítóképző elvégzése után az unitárius teológia és a Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti karának hallgatója lett.

Lelkészi pályafutását Homoródújfaluban kezdte. Első verseskötete *Messiasod* címmel 1922-ben jelent meg Kolozsváron. Meséket és verseket is közölt a *Cimborában*. A Tizenegyek-antológia hasonló kiadása 2003-ban jelent meg a Kriterion Könyvkiadónál Cseke Péter szerkesztésében.

Vargyasi lelkészsége idején (1930–1938) széles körű népművelő, szövetkezeti és falufejlesztési tevékenységet fejtett ki. Előadóként vett részt a székelykeresztúri ifjúsági konferenciákon. Vargyason hunyt el alig 39 évesen. Síremléke a település temetőjében áll.

Egyházköri tábor

A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. nagyon sokszor segít programjaink lebonyolításában. Így volt ez az idén szervezett egyházköri gyermektáborunk esetében is. A BGA jóvoltából június 24–28. között jó körülmények között táboroztathattunk 55 gyermeket a csehétfalvi Hagyományos Székely Jövő Központban.

Egyházkörünk 2009 óta minden évben megszervezi gyülekezeteink gyermekei számára a nagyon fontosnak tartott vallástábort. Ez nemcsak a gyermekeknek jó, akik öt napot tölthetnek együtt egy szép falusi környezetben, hanem a táborvezető egyházköri lelkészeknek is, akik számára ez az öt nap csapatépítő jelleggel is bír. E napok alatt nemcsak a gyermekekről derül ki, hogy ki milyen tehetséggel rendelkezik, ki alkalmazkodik könnyebben, ki válik meg az otthontól nehezebben, kit érdekel a Biblia, Isten dolgai jobban, hanem a lelkészekről is kiderül, hogy ki hogyan áll a dolgok mellé.

Hála Istennek minden évben kialakult egy jó táborvezető csapat, akik sokéves tapasztalat alapján már rutinosan, de nagy odaadással és lelkesedéssel szerveznek, dolgoznak. Így idei táborunk is nagyon sikeres lehetett.

A téma az 1Tim 4,12 volt: „Senki meg ne vessen ifjú korod miatt, hanem légy példája a hívőknek beszédben, magaviseletben, szeretetben, hitben, tisztaságban.” A komoly vagy játékos foglalkozásokon arra kaptak indítást a gyerekek, hogy a mai világban

hogyan lehet jézusi módon, keresztényként és unitáriusként beszélni, élni, szeretni, hinni és tiszta szívűnek maradni. A játékok, közös éneklések, kézműves foglalkozások mind arról szóltak, hogy miként igazodhatunk a legjobban Jézushoz, a mi legnagyobb példaképünkhöz.

A tábor helyszíne, a csehétfalvi központ, folyamatos fejlesztéssel és alakítással nagyon jól kiszolgálja a táborozókat. A szép régi házak, a nagy udvar és kert, a jó étel mind hozzájárul ahhoz, hogy a gyermekek életre szóló élményekkel térjenek haza.

A táborzárásra a szülőket is meghívtuk. Csodálatos érzés volt megtölteni a záró istentiszteleten a templomot és bízni abban, hogy ez a felnövő nemzedék is képes lesz Isten-közeli, Jézus szerinti, emberszerető, élettisztelő életet élni.

LŐRINCZI LAJOS

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0723 515 921

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

Lelkészcsaládok II. nyári találkozója

Már-már mesébe illenek azok a régi történetek, miszerint a lelkészcsaládok télen-nyáron vagy amikor éppen tehették, szomszédoltak. Esténként felkeresték egymást, beszélgettek, kártyapartikat szerveztek, s észrevétlenül erősödött az a kötelék, amely túlmutatott a kollegialitáson. Ma, amikor egyre fejlettebbek a kommunikációs eszközök, az utazás, illetve utaztatás egyre könnyebb, nemcsak járható, de száguldásra is alkalmas utaink vannak, aminek köszönhetően a távolságok lerövidülnek, a lélek és lélek közti távolság egyre csak nő. Megesik, hogy egy idősebb lelkész nem ismeri más egyházkörben szolgáló fiatal lelkész társát, s bizonyára arra is van példa, hogy egy egyházkörben szolgáló lelkészek találkozási leredukálódik a havi egy gyűlésre.

Az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége évek óta szervezi a lelkészcsaládok találkozóját. Kezdetben Székelykeresztúron, majd később más helyszíneken szervezte meg ezeket a hiánypótló találkozókat. Pár éve született meg az igény, majd később a javaslat, hogy a lelkészcsaládok számára több alkalommal legyen szervezve rendezvény, s ennek eredménye lett egy téli, illetve egy nyári találkozó. Télen Hargita-fürdőn, nyáron a székelyudvarhelyi Septimia wellnessközpontban van lehetőség a lelkészcsaládok számára ismerkedésre, beszélgetésre, egyfajta rekreációs időre.

Idén a nyári találkozót augusztus 5–7. között szerveztük Székelyudvarhelyen. A jelentkezések alapján közel 130 személyt, illetve 30 lelkészcsaládot jegyeztünk. Öröm

számunkra, hogy nemcsak aktív, hanem nyugdíjas lelkészeink is érdeklődnek rendezvényeink iránt. A tavalyi évhez hasonlóan a gyerekek számára úszóoktatást biztosítottunk az említett napokon. A szabadidőközpont által biztosított programok mellett a közös beszélgetések, gitárestek nyújtottak felejthetetlen élményeket. Kiemelt eredményeként könyveljük el, hogy a lelkészgyerekek megismerhetik egymást, a lelkészcsaládok kiléphetnek szerepköreikből, s oly gondolatok kerülnek/kerülhetnek felszínre, amelyek a lelkészt mint embert mutatják meg.

Az idei egyike azoknak a rendezvényeinknek, amely a legnépesebb volt, a legtöbb érdeklődőt vonzott. Külön öröm számunkra, hogy „új” arcokkal is találkozhattunk, ami arra enged következtetni, hogy értelme van az ilyen, illetve hasonló ULOSZ-rendezvényeknek. A Magyar Unitárius Egyház lelkészeinek, illetve családtagjainak számát tekintve számottevő „gyülekezet”. Erre a közösségre figyelni, adott esetben pásztorolni legalább akkora nagy felelősség, mint bármely gyülekezetünk tagjainak gondozása. Ennek fényében, szellemében bízunk a további alkalmak lehetőségében.

CSÁKI LEVENTE

Gyülekezeti kirándulás Magyarországon

„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés” (Zsid 11,1); „Áldjad, lelkem, az Urat! Uram, Istenem, igen nagy vagy, fenségbe és méltóságba öltöztél...” (Zsolt 104,1) – olvastam fel beszédem egyik alap gondolatát július 28-án, vasárnap, miután hazaérkeztünk gyülekezeti kirándulásunkról. E két alap gondolat értette meg velünk, hogy a hit az, amely segít, hogy álmokat, terveket, célokat valósítsunk meg, de ugyanakkor mindezért Istenünket kell áldanunk, Neki kell köszönetet mondanunk, hogy megvalósulhatnak céljaink.

Egy gyülekezet életében fontosak a különböző rendezvények, események, amikor a hívek egy kicsit ön-

maguk lehetnek, egy kicsit közelebb kerülhetnek egymáshoz, és kapcsolatokat ápolhatnak. Ilyen közösségi eseménynek tartom pedig a kirándulásokat is, amelyek véleményem szerint nem hiányozhatnak egy gyülekezet életéből. A kirándulás célja egyrészt az volt, hogy a gyülekezeti tagok új ismereteket gyűjtsenek, olyan dolgokat tapasztaljanak, amelyeket talán csak a televízióban láttak. Másrészt pedig az volt a cél, hogy a sok hétköznapi munka után egy kicsit pihenjenek és erősödjenek hitben, kitartásban és összetartozásban. Úgy gondolom, hogy minden hasonló esemény hitet, kitartást és összetartást erősít, amelyeknek köszönhetően a közös munka virágozni tud.

A kirándulás Magyarországon olyan fontos helyeit kerestük fel, amelyek magyarságismereti szempontból értékesek minden magyar ember számára. Első

megállónk az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark volt, ahol Feszty Árpád gyönyörű körképét néztük meg, amely a magyarok bejövételét ábrázolja. Majd az emlékparkot fedeztük fel, ahol régi hagyományos házakat, portákat, jurtákat láthattunk, és volt alkalmunk megtekinteni az 1879-ben bekövetkezett szegedi nagy árvíz képsorait is.

Utunk innen Kiskőrösre vezetett, de a nagy hőségben a soltvadkert Szent Korona Cukrászda elcsábított egy hideg fagyira, melynek köszönhetően még a cukrászda múzeumát is sikerült megnéznünk. Köszönjük Kőrösi Viktor Dávid konzul úrnak a fagyimeghívást.

Estére értünk Kiskőrösre, ahol a szállás elfoglalása után borkóstolóban volt részünk, így megismerkedhettünk a vidék finom boraival is. Másnap a kiskőrösi evangélikus templomot kerestük fel, ahol Petőfi Sándort is keresztelték. Lupták György esperes úrnak köszönhetően pedig az eredeti anyakönyvet is láthattuk, amelybe Petőfi Sándor születését vezették be. Majd felkerestük Petőfi szülőházát és a mellette levő múzeumot. Nagy élmény volt számunkra, hogy nagy költőnk szülőföldjén járhattunk, és születési anyakönyvét is láthattuk.

Délután indultunk a fővárosok fővárosába, Budapestre, amelyről tudtuk, hogy biztos sok szép dologgal fog várni bennünket, de arra nem számítottunk, hogy mindenkit teljes mértékben elragadtat, még azokat is, akik már többször is meglátogatták. Érkezésünk napján vacsora után nem hagyhattuk ki azt a lehetőséget, hogy felülről, a magasból lássuk a gyönyörű várost, így el is indultunk megmászni a Gellért-hegyet. A magaslatról letekintve úgy éreztük, hogy gyönyörű a teremtett világ, elkápráztat a maga csodáival. Budapesti tartózkodásunk alatt tömegközlekedést használtunk, amely szintén nagy élmény volt sokak számára, főleg az, hogy első buszozásunk úgy kezdődött, hogy a rossz irányba indultunk el. Később már úgy közlekedtünk, mintha ott-hon lennénk, és már azt is tudtuk, hogy melyik metró milyen színű.

Talán a szíve mélyén mindenki arra várt, amire másnap került sor. Elekes Botond főgondnok úrnak köszönhetően az Országházba volt meghívónk. Reggel 10:15-kor léptük át a beléptetőrendszer kapuját, és pár perc múlva tárult elénk az a látvány, amely talán sokak számára elérhetetlennek tűnt. Az Országháza megtekintése után utunk a Nagy Ignác utcai unitárius templomba vezetett, ahol már vártak minket. Az egyházközség rövid történetének ismertetése után közös beszélgetésre és kávézásra került sor.

Délután a Dunán hajózártunk, majd sétáltunk a parton, megnéztük a csodaszép Szent István-bazilikát, aztán a bátrak az óriáskereket is kipróbálták. A nap méltó zárásaként a Margit-szigeten csodáltuk meg a zenélő szökőkutat, amely valóban kiszínezte lelkünket.

A kirándulás zárónapján, délelőtt a budai Várnegyed néztük meg, a gyönyörű Mátyás-templomot és a csodaszép panorámát a Halászbástyából. Délután a Hősök terén, valamint a mellette levő Vajdahunyad-várban időztünk.

A tartalmas kirándulás alatt teljes mértékben megmutatkozott, hogy igenis összetartunk, hiszen mindenki odafigyelt egymásra és segített, ha szükség volt. Úgy gondolom, hogy igazi szeretetközösség volt kis csapatunk a pár nap alatt. Hittük és megtapasztaltuk, hogy mindez megvalósulhat, és ha sokat is kell gyalogolni, de elérjük a kitűzött célt.

Áldjuk hát Istenünket mindezért, hálát adunk, hogy megvalósulhatott kirándulásunk, hogy segített abban, hogy teljes szívvel bízzunk, higgyünk abban, hogy álmunk megvalósulhat.

Köszönjük minden résztvevőnek, hogy kitartott és hozzájárult a csodához. Köszönjük minden támogatónak, aki segített, hogy teljes legyen kirándulásunk. És köszönjük a gondviselő Istennek, hogy megsegített és Magyarország földjére vezérelt bennünket, hogy olyan értékekkel gazdagodjunk, amelyek csak hasznunkra válnak.

SZOMBATFALVI CSONGOR

Kirándulás Petőfi nyomában

A költő kíséretével 1849. július 29-én érkezik Marosvásárhelyre. Egressy Gáborral együtt a Görög-házban szállásolják el. Bem és kísérete a Teleki-házban szállt meg. Innen írta Petőfi utolsó levelét kedves, édes Juliskájának, amelyben Bem apó atyai javaslatát is tolmácsolta kedvesének: „Szinte ma az útban mondta, hogy neked itt Maros-Vásárhelyt csináljunk szállást, s ide hozzalak. Nekem is ez a fő vágyam, de míg erősebb lábakra nem állunk a szomszédban levő oroszok irányában, addig ezt tenni nem merem... Szopik-e még a fiam? Válasszatok el minél előbb, s tanítsd beszélni, hogy megleljen. Csókolom a lelketeket és szíveteket miljomszor számtalanszor! imádó férjed Sándor.”

A Görög-házon egy szürke márványtábla jelzi a Petőfi utolsó marosvásárhelyi ittlétének emlékét. E tábla közlő részén sajnos nem olvasható, mivel az épület a Hadsereg Házaként működik. A márványtáblán ez a szöveg áll: „Petőfi Sándor a szabadság dalnoká Marosvásárhelyt, 1849. július 30-án ezen Görög-féle sarokház főtéri erkélyes termében Egressy Gáborral együtt Görög Károly és Ziegler Vilma vendégszerető házigazdák körében megreggelizvén, innét indult Bem József altábornagy kíséretében a Fehéregyháza (Segesvár) melletti csatába – hol 1849. július 31-én eltűnt. Itt még ember volt, innét indult ki a nagy útra, hogy csillag legyen ő; fénye örökké ragyog! Emelte a kegyelet 1884.”

A Teleki-házon pedig ez a tábla őrzi a Bem József emlékét: „Ebben a házban szállt meg a világszabadság nagy harcosa Bem József tábornok, aki 1849. július 30-án reggel indult Petőfi Sándor kíséretében a fehéregyházi csataterre. Emlékük legyen áldott minden szabadságszerető ember szívében. 1990. III. 15-én állította a marosvásárhelyi ifjúság”.

E háttérrel indult kirándulócsoportunk. Kelemen-telkén elhaladtunk az egykori Simén-kúria mellett, ahol Petőfi barátaival reggelizett július 30-án, ahonnan Erdőszentgyörgyöt érintve Székelykeresztúrra indultak. Mi utunkat Csíkszereda felé vettük, áthaladva történelmi helyeken, első nagyobb állomásunk a csíkszeredai unitárius templom volt, ahol szép, izléseesen kialakított templombelső várja a terhéket letenni és hitben megerősödni vágyókat.

A hosszú, több mint négyórás utazás fáradalmait a Tiltott Csíki Sör csíkszentsimoni gyárában pihenhetjük ki, ahol megismertük a sörgyártás mozzanatait, a friss sörrel hűsítettük magunk, és éhünket a kenyérbe sült csülökkel csillapítottuk. Itt idézek egy nem rég tanult, 16. századi, asztali imádságot: „Van, aki étkezt elveti, / van, aki enne, de nincs neki, / nekünk éhünk Atyánk elveszi, / ezért adjunk hálát Neki!”

A nyergestetői megálló nagy élményt jelentett. Az 1897. augusztus 8-án felszentelt, 1,60 × 1,60 m-es alapon álló, 5,40 m magas emlékmű előtt, amelyet Poulini János csíkszögödi kőfaragó készített, költsége-

it a „Bukarestben lakó Székely honfiak és honleányok” adták össze. Az avatóünnepségen ötezer ember vett részt, köztük volt Tuzson János alezredes is, az 1849. augusztus 1-jei csata egyik résztvevője. Elovastam Kányádi Sándor 1965-ben írt *Nyergestető* című versét, amely emléket állít a csatának és annak az alig kétszáz vitéznek, akik Gál Sándor parancsára védtek a szorost:

„Támadt a cár és a császár / hatalmas nagy hadsereggel. / De a védők nem rettentek / – alig voltak, ha kétszáz –, / álltak, mint a fenyők, a harc / rettentő vad viharában. / (...) meg nem adta magát székely, / mint a szálfák, kettétörtek.”

Az emlékművel szemben, az országút túlsó oldalán dr. Balázs Lajos 381 sírjelet számolt össze a kopjafatemetőben, amelyet az évtizedek folyamán székely népünk állított a nyergestetői csatában elesettek emlékére. A sírjelekből 342 kopjafa. Kézdivásárhelyen a csendes szombat délutáni hangulatban tisztelegtünk a Gábor Áron-emlékműnél, amelyet 1942-ben Oláh Sándor alkotott. Jó érzés volt látni a rendezett kis főtéri parkot, a szobor környékét és fájdalmas volt az egykor virágok városaként ismert Marosvásárhely főterére és parkjaira gondolni! A forradalom és szabadságharc szellemének tisztelete mélyült bennünk Gábor Áron közeli szülőföldjén járva (Bereck 1814. november 27.) vagy épp később az Uzon és Kőkös közötti részen, ahol 1849. július 2-án halálos sebet kapott a csatában. A csernátoni múzeumkertben, az egykori Damokos-kúriában állítottak emléket Végh Antal (1811–1882) ágyúöntő honvéd főhadnagynak, székely ezermesternek és Bod Péter (1712–1769) református lelkésznek, irodalomtörténésznek. Haszmann Pál, a múzeumalapító fia színes történetekben ismertette a múzeum történetét, és megköszönte azt az érckályhát, amit egyházközségünk adományozott a csernátoni múzeumnak. A régi tárgyelemek kedvelőinek egy-két napi látogatást jelenthet a skanzen aprólékos megismerése. Utunk lassan hazafelé irányult, de nem érhetett volna véget Jókainé Laborfalvi Róza, Berde Mózsa és Berde Áron emléke felidézése nélkül Szent-

ivánlaborfalván, ahol a Buzogány Csoma lelkész házaspár gyermekeikkel fogadta a látogatókat. Kedves emlékeket eleveníthettünk fel, mivel mindketten Marosvásárhelyen voltak segédlelkészek. A szeretettel felkínált hagyományos kürtöskalács és zsíros kenyér tetézte az aznapi élményeket.

Köszönjük a marosvásárhelyi polgármesteri hivatalnak, hogy ez évben is ingyen biztosított egy autóbust kirándulás céljára, és hiszem, hogy a jó Isten még nagyon sok alkalmat ad számunkra egyházi- és nemzeti értékhelyeink megismerésére.

NAGY LÁSZLÓ

Gyermekzsivaj Almáson

Pár év kihagyás után tavaly Homoródalmáson újra gyermektáborra került sor. Ezúttal a helyi unitárius egyházközség volt a szervező, és a tavalyi siker nyomán egyértelmű volt, hogy idén is lesz hasonló. A tavalyi tapasztalatokból kiindulva idén két tábort hirdettünk két korosztálynak. Külön vártuk az 5–10, valamint a 11–15 évesek jelentkezését. Az első táborba több mint ötven, a másodikba harminc gyermek iratkozott be. E cikk írásakor túl vagyunk az elsőn, és hátravan a második, kiskamaszoknak szánt tábor.

Két területen kívántuk idén megszólítani a kisebb korosztályba jelentkezőket, így néptánc- és kézműves tábort hirdettünk. Ennek megfelelően a délelőtti népzenei aláfestésben táncpróbákkal, illetve népi gyermekjátékokkal teltek, igen mozgalmasan. Külön élmény volt, hogy a tábor utolsó három napján élő népzenei kísérettel táncolhattak és játszhattak a gyermekek. A délutáni órák a közös ebédet követően különféle kézműves tevékenységekkel – fonás, szövés, pólófestés – és a mindig kéznél levő rajzolással, valamint drámajátékkal és más csoportos foglalkozásokkal teltek.

A naponta 10 és 17 óra között zajló tevékenységek után mindenki hazatérhetett szüleikhez, nagyszüleikhez. A tábor résztvevői között közel fele-fele arányban voltak a településen élők, valamint azok, akik csak vakációzni járnak Homoródalmásra. Jó érzés volt látni, hallani, amint a táboros foglalkozások alatt a gyermekek megismerkedtek egymással, és az is, hogy többen a közös eltöltött idő lejárta után is szerveztek

közös délutánokat, kora estéket. Hasonlóan jó érzés volt látni, amint alkalmi nyílt a faluban élő és a környékre vagy éppen messzebbre elköltözött almási szülőnek, nagyszülőnek a találkozásra, beszélgetésre, amikor a napi foglalkozások végén a gyermekek után jöttek. Jó volt megtudni, hogy a tábor alatt zajlott közös ebédek során több gyermek is megkóstolt és megszeretett olyan ételt – például makarónit, barackot –, amit korábban sosem evett meg. Jó volt látni, hogy minden napra került önkéntes – úgy a szervezésben, mint a kiscsoportos foglalkozások felügyeletére. Jó érzés volt hallani a tábor végéhez közeledve a gyermekek sajnálkozó hangjait s a hozzátartozók köszönetét.

A hangulatos táborzáró délutánon alig fértünk a kántori lakon. Minden gyermeket elkísért legalább egy hozzátartozó. A gyermekek bemutatták a hét során begyakorolt táncokat, gyermekjátékokat, amelyek kerettörténete az almási barlanggal szemben álló Csalatornya legendája volt. A műsor végén a gyermekek együtt táncoltak a hozzátartozókkal, majd ki-ki egy-egy emléklappal és a hét során készített rajzokkal, festett pólóval, fonott karkötőkkel térhetett haza.

A több mint ötven gyermek mindennapos zshivaját a következő héten a kiskamaszok csoportja váltotta. Őket idén az ODFIE táborvezetői vonták be az immár legendássá vált egyházi ifjúsági gyermektáborok világába.

SÁNDOR KRISZTINA

Jó embernek lenni

Sigmond Júlia, a kolozsvári nőszövetség földrajzilag ugyan távol élő, de lélekben és írásai révén buzgó tagja idén töltötte be 90. életévét. Az eszperantistával, íróval, bábszínésszel Asztalos Klára, az UNOSZ titkára és a Nők világa rovat szerkesztője beszélgetett.

• Hol születtél? Hol töltötted gyermekkorodat?

Aranyosszéken születtem, Tordán, ahol a II. világháborúig éltem, s a boldog nyaraimat édesapám szülőfalujában, Szentmihályfalván töltöttem rokonainknál. Hárman voltunk testvérek. Családunk szeretetben, békességben élt. Édesapám 12. gyermeke volt szüleinek, én is szerettem volna tizenkét gyermeket. Sorsom ehelyett kilenc keresztgyermekkel ajándékozott meg, akik közül négygel most is tökéletes lelki, mondhatnám baráti kapcsolatban vagyok. Aztán csoda történt. Két fiatal „örökbefogadott”, s így nemsokára boldog nagymama lettem, s most már dédmama. Így egyre szaporodik azok száma, akik az igazi boldogságot: a szeretetben való éleést biztosítják nekem.

• Hol jártál iskolába? Volt-e olyan tanárod, aki nagy hatással volt rád, és tanítása elkísért életutadon?

Tordán, Nagyszebenben és Kolozsváron jártam iskolába. Orvosnak készültem, de nem vettek fel az egyetemre. Sok jó tanárom volt, akikkel érettségi után is tartottam a kapcsolatot.

• Hogyan élted át a II. világháborút? Milyen élmények maradtak meg az emlékezetekben?

Tordáról elmenekültünk, de a háború utolért bennünket. Budapesti óvóhelyen éheztünk, fáztunk és féltünk. A Jóisten megmentett minket, bár többször voltunk halálveszedelemben, de a bombák nem robbantak fel körülöttünk vagy a fejünk felett! Szinte mindennünk odaveszett, de életünk megmaradt. Hála érte!

• Milyen munkahelyeken dolgoztál, melyikben érezted igazán otthon magadat?

Egyetem helyett tíz évet a Herbák János Cipőgyárban dolgoztam tisztviselőnként és munkásként. Aztán harmincéves koromban elkezdődött az a boldog 25 esztendő, amikor a Kolozsvári Bábszínházban bábosként és pantomimesként dolgoztam, azaz játszottam. Életem különleges ajándéka volt ez a huszonöt év.

• Magas szinten elsajátítottad az eszperantó nyelvet, és másokat is meggyőztél, tanítottál. Milyen hozadéka van életedben az eszperantónyelv-tudásodnak?

Az eszperantó, ami nemcsak nyelv, életem másik nagy ajándéka. Rengeteg emberrel leveleztem, életre szóló barátságokat kötöttem, sokat utaztam, kilenc nemzetközi kongresszuson vettem részt kilenc országban, konferenciákon előadást tartottam. A bábszínházban nyelvtanfolyamot szerveztem kollégáimnak, majd többször is részt vettünk Zágrábban eszperantó nyelvű nemzetközi bábfesztiválon,

ahol mindig első díjat nyert színházunk.

• Ezelőtt tíz évvel nagy fordulat történt az életedben. Beszélj erről röviden!

Az eszperantónak köszönhetően nyolcvanéves koromban férjhez mentem egy olasz eszperantista íróhoz, Filippo Franceschi a neve. Ez 2009. szeptember 9-én történt Kolozsváron. Immár tíz éve vagyunk házасok. Azóta egy kis olasz faluban élek, egy öreg kőházban, ami 1724-ben épült.

• Nyugdíjazásod után mivel foglalkoztál? Beszélj az egyházközségben és a nőszövetségben vállalt tevékenységedről!

Keblianácsos voltam a kolozsvári belvárosi egyházközségben. Az unitárius nőszövetség újraalakulása nagy fordulat volt életünkben. Igyekeztem minél több unitárius nőt beszervezni közösségünk munkáiba. Adományokat gyűjtöttem a Margit Alapítvány részére, amelynek segítségével a kisnyugdíjas, szorgalmas rongyvágó-varró asszonyoknak havonta egyszer egy közös ebédet szerveztem. Ugyancsak adományokból egy sokgyermekes székely és két csángó családnak tehenet vásároltam.

A Dávid Ferenc-egyletnek éveken keresztül aktív tagja voltam. Rendszeresen írok a *Nők Világa* lapba. Emellett rengeteg eszperantó nyelvtanfolyamot vezettem nemcsak Kolozsváron, de Gyergyószentmiklóson és Gyergyóremetén is. (Most is vannak tanítványaim, akiket interneten keresztül tanítok!)

• **Kommunikatív személy vagy. Sok ismerőssel levelezel, de nem csak leveleket, hanem könyveket is írtál, amelyeket saját költségeden adtál ki. Mi sarkallt ezek megírására? Milyen témák foglalkoztatnak?**

Az írás számomra kezdetben a levelezést jelentette. Néha írtam egy-egy novellát, elbeszélést, meséket, főleg eszperantóul. Aztán eszperantó lapokban megjelent valami. Testvérem és férjem is biztatott az írásra. Az eredmény: 2013-ban megjelent, férjemmel írott első közös regényünk, a *Libzár és a Föld*, ami később megjelent magyar (2016), olasz (2018) és román (2019) nyelven is. Közös novelláskötetünk, a *Kvodlibeto* (2015) mellett négy prózai és három verses kötetem jelent meg 2001 és 2019 között.

A verskötetek érdekessége, hogy egyetlen eszperantóul írott versem 50–60 nyelven olvasható eszperantista barátaim fordításának köszönhetően. Manapság főleg a havonta két nyelven (magyarul és eszperantóul) írott leveleket olvashatja több mint kétszáz levelezőtársam.

• **Többször elmondtad, hogy boldoggá tesz és büszke vagy arra, hogy unitáriusnak születted és a hited megegyezik optimista életfelfogásoddal. Mit jelent számodra unitárius hited a mindennapokban?**

Életem legnagyobb csodája és ajándéka, hogy immár 90 eszten-deje, erdélyi magyar származású unitáriusként élem az életem. Tizenhat évesen naplómbe beírtam korán megtalált életcélomat: jó

ember akarok lenni! Azóta is ezt igyekszem elérni. Megtanultam, mit jelent „ember lenni mindég, minden körülményben” (Arany János). Sokszor segített életem nehéz pillanataiban egy-egy beszélgetés a jézusi lelkületű dr. Erdő János tanárommal.

• **Mint aki betöltötte a 90. életévét és sok tapasztalatot gyűjtött, mit üzensz az utánad ballagóknak, mi a legfontosabb az életben?**

Próbáljunk meg úgy élni a szeretet törvényei szerint, hogy naplemente után, imádságunkban tiszta lelkiismerettel mondhassuk: Köszönöm, Uram, hogy ma sem éltem hiába!

• **Kívánok jó egészséget és még sok boldog évet!**

IFJÚSÁGI OLDAL

Mert csodaországban bármi megtörténhet

Homoródalmáson zajlott augusztus 8–12. között az 550 fiatalat megmozgató rendezvény, a III. ODFIE Összművészeti Találkozó, avagy az ArtZ. Az eseményen több mint tíz művészeti ágazatban mutathatták meg igazi artzukat és fejleszthették képességeiket.

Mi, VADFIE-sek az utóbbi évekhez híven idén is színdarabbal nevezünk a színjátszás kategóriába. Idei előadásunkban Csodaország titokzatos, bolondos és bűbájos világába kalauzoltuk el a közönséget Alice, a meg persze a Kalapos Nyúl segítségével. A darabot az eredeti mese alapján mi magunk raktuk össze, tanultuk be, készítettük el jelmezeinket és a díszletet, mindössze két hét és pár nap alatt.

Az előadás tömören foglalja össze az alaptörténet eseményeit, megőrizve az ikonikus jelene-

teket, valamint szereplőket. A zenei aláfestés, fények, tánc, az általunk átírt dal, valamint a látványelemek által igyekeztünk minél fejlethetlenebbé, szívmengetőbbé tenni műsorunkat a nézők számára. Mindemellett fontos volt

számunkra, hogy hangsúlyozzuk a darab tanulságát, amit Alice fogalmaz meg egy monológ keretén belül, ami egyben a záró momentumát képezte produkciónknak. Az előadás végén síri csend uralkodott a teremben, majd a meghajlást követően a zsűri és a nézőtér is állva tapsolt, így adva tudtunkra, hiba lett volna ezt a történetet a mesekönyv lapjain hagyni.

Kis csapatunk az eredményhirdetés pillanatában teljes ekstázisba került a boldogságtól, akkor, ott tudatosult bennünk mindaz, amit az előadásunkkal próbáltunk átadni a közönségnek, ez pedig nem más, mint hogy merjünk álmodni, hinni magunkban, egymásban, higgyünk abban, hogy bármire képesek lehetünk, még akkor is, ha kevésnek, kicsinek vagy jelentéktelennek érezzük magunkat, és szeressünk, szeressünk határtalanul...

DIMÉNY PATRÍCIA

ArtZ-ok a világ közepén

Az ODFIE Összművészeti Találkozója, avagy az ArtZ idén harmadik kiadásához érkezett. A rendezvény fő célja, hogy a fiatalok minél több területen fejezhessék ki önmagukat a művészeti ágak által, és hogy olyan teret biztosítson, ahol a versenyjelleg mellett más programokba is bekapcsolódhatnak, képességeiket erősíthetik, egymástól is tanulhatnak.

A csütörtökön kezdődő rendezvényt különböző vendéglőadások és műhelymunkák színesítették. A csütörtök délutáni megnyitón fellépett a homoródmási Almamag Néptáncsoport, ezt megelőzően felvonulásra került sor, majd este tábortűz melletti közös énekléssel és zenéléssel tették teljessé a találkozás örömeit. A következő két napban a versenyszámok kaptak leginkább hangsúlyt, esténként meg a szórakozásé volt a főszerep. Péntek este a Wildgarden zenekar lépett fel, szombaton pedig a slam poetry került előtérbe, a rendezvényt közös buli zárta. A műhelymunkákon a slam poetry műhelytitkait, a kreatív írás mikéntjét, a fotózás hogyanját, illetve a logótervezés alapjait sajátíthatták el a résztvevők.

A vers kategória díjazottjai:

- I. Nagy Kincső, Székelykeresztúr
  - II. Lukács Kamilla, Székelykeresztúr
  - III. Kiss Boglárka Dalma, Kolozsvár
- Különdíj: Szabó Lóránd, Aranyosrákos

A slam kategória díjazottjai:

- I. Demeter Ágnes, Barót
  - II. Lukács Andrea, Sepsiszentgyörgy
  - III. Szász Norbert, Marosvásárhely
- Különdíj: Lukács Andrea, Sepsiszentgyörgy

A kreatív írás kategória díjazottjai:

- I. Lukács Andrea, Sepsiszentgyörgy
  - II. Kósa Emese, Marosvásárhely
  - III. Boga Kincső, Barót
- Különdíjak: Péter Csongor (Árkos), Lukács Andrea (Sepsiszentgyörgy)

A zene kategória díjazottjai:

- I. Szakács Erika, Nyárádszentbenedek
  - II. Antal Örs, Marosvásárhely
  - III. Bustya Dániel és Ceryák Andrea, Sepsiszentgyörgy
- Különdíjak: TIFE (tordai ifjúsági egyesület), Kiss Anna (Marosvásárhely)

A színjátszás kategória díjazottjai:

- I. Vargyasi Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület

- II. Sepsiszentgyörgyi Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület
  - III. Székelyudvarhelyi Ifjak Unitárus Klubja
- Különdíj: Kolozsvári Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület
Különdíj: Székelykeresztúri Unitárius Ifjúsági Egyesület

A színjátszás kategória egyéni díjazottjai:

- Legjobb férfi főszereplő: Szabó Lóránd Nomád, Sepsiszentgyörgy
Legjobb női főszereplő: Lukács Andrea, Sepsiszentgyörgy
Legjobb férfi mellékszereplő: Gál Tamás, Sepsiszentgyörgy
Legjobb női mellékszereplő: Albert Kinga, Kolozsvár
- Különdíjak: Demeter Anna Sára a *Dzsungel* könyve előadásban nyújtott alakításáért (Kolozsvár), Zakariás Hunor az *Incertum* című előadásban nyújtott alakításáért (Sepsiszentgyörgy)

A népdal kategória díjazottjai:

- I. Pál Orsolya Tímea, Székelykeresztúr
- II. Bálint Imola és Deák Csenge, Firtosváralja

A néptánc kategória díjazottjai:

- I. Mátéfi Csaba, Alsóboldogfalva
- II. Mátéffy Kund és Pál Orsolya Tímea, Székelykeresztúr
- III. Homoródszentpéteri Ifjúsági Alakulat

A fotó kategória díjazottjai:

- I. Csikós Eszter, Csíkszereda
- II. Szabó Balázs, Sepsiszentgyörgy
- III. Nagy Renáta, Marosvásárhely

Különdíj: László Orsolya, Marosvásárhely

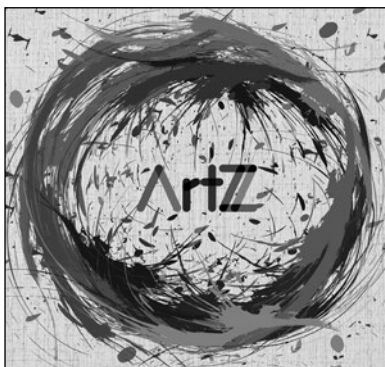
A festészet-grafika kategória díjazottjai:

- I. Hincs Anita, Marosvásárhely
  - II. Marton Orsolya (Marosvásárhely), Szakács Erika (Nyárádszentbenedek)
  - III. Moldovan Denisa Renáta, Marosvásárhely
- Különdíj: Szász Andrea, Kövend
Legjobb grafika különdíj: Erdély Boróka, Marosvásárhely

A rendezvény támogatói és partnerei:

Emberi Erőforrások Minisztériuma, Bethlen Gábor Alap, Unitarian Universalist Funding Program, Hargita Megye Tanácsa, Hatiz, Communitas Alapítvány, Magyar Unitárius Egyház, Homoródmási Unitárius Egyházközség, Homoródmási Polgármesteri Hivatala, Bálványosi Nyári Szabadegyetem, Magyar Ifjúsági Tanács, Gondviselés Segélyszervezet, Gabrien Egyesület, Erdélyi Mentőcsoport.

BAROTHI BRIGITTA

EGYHÁZUNK HÍREI

● **Augusztus 9–11. között a Maros megyei Székelyszentistván rendezték meg a Szent Király Szövetség hagyományos találkozóját.** Az eseményen a Szent István nevét őrző huszonegy Kárpát-medencei helység több száz küldötte vett részt, a történelmi egyházak részéről jelen volt Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke, Kovács István, egyházunk közügyigazgatója, Bajkó Norbert székelyudvarhelyi plébános, Bíró István, a Küküllői Református Egyházmegye espere, Kiss Dénes házigazda református lelkész, Tőkés Lóránd csókfalva–erdőszentgyörgyi unitárius lelkész. A fővédnök dr. Kövér László, az Országgyűlés elnöke volt.

Egyházköri hírek

● Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

Augusztus 12–16. között ötödik alkalommal szervezte meg az unitárius gyermektábort Árkoson a sepsiszentgyörgyi, szentivánlaborfalva-kézdívásárhelyi, illetve az árkosi egyházközség. A tábor alaptémája a hegyi beszéd volt. A táborat a Kovászna Megyei Tanács és az egyházközségek támogatták.

● Marosi Egyházkör

A marosvásárhely-kövesdombi egyházközségben augusztus 5–9. között zajlott a vakációs bibliahét valóságos gyermekek számára Gyere utánam címmel. A bözödi egyházközségben ugyancsak augusztus 5–9. között zajlott a 12. kézműves-és tánc tábor gyermeknek.

Augusztus 12–18. között a Gondviselés Segélyszervezet két helyszínen SegédKezek kalákatáborát szervezett. Magyarzsákod és környékén a Romániai Falugondnoksággal együttműködve, valamint Csehétfalva és környékén. Összesen 60 önkéntes 10 településen egyedül élő idős személyeknek nyújtott háztáji segítséget, (favágás, meszelés, takarítás, sánctakarítás, fűnyírás, ablakpucolás, sző-

nyegmosás stb.) emellett több középületnél takarítottak.

Augusztus 24-én rendezték meg a IX. Marosi Unitárius Egyházköri Találkozót Magyarzsákodon. A rendezvény ünnepi istentisztelettel kezdődött a Hegedűs Sándor művelődési otthonban. A szolgálatvégző Fazakas Lajos Levente bözödi lelkész, köri közügyigazgató volt, az énekvezéri teendőket Fülöp Tibor magyarzsákodói énekvezér látta el. Fellépett az erdőszentgyörgyi Százfonat néptáncgyűttes Tőkés Lóránt csókfalva–erdőszentgyörgyi lelkész vezetésével, énekelt Varró-Bodoczi Ilona Szentgericéről. A helyi fiatalok színpadi jelenete után Solymosi Zsolt, a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium igazgatója távol-keleti utazásáról tartott vetített képes előadást. Az esemény a köri egyházközségek bográcsfőző versenyével ért véget.

● Székelykeresztúri Egyházkör

Augusztus 5–11. között zajlott a 17. csekefalvi gyermektábor. A gyermekeket kézműves foglalkozások, közösségi játékok és bibliai ismeretek játékos elsajátítása várta, így gyarapodhattak az istenhit megélése, az imádság erejének megérezése, a közösségben együtt dolgozás, játszás, tanulás, egymás elfogadása által. A táborat Hargita Megyei Tanácsa, a Communitas Alapítvány, a Magyar Unitárius Egyház támogatta. Köszönet az Erdélyi Ifjúsági Egyesület önkénteseinek, volt táborozóknak, akik a szervezésben és lebonyolításban segítettek.

Augusztus 11-én ünnepelte a Székelyszentmihályi Unitárius Egyházközség temploma felszentelésének 150. évfordulóját, amely alkalommal beiktatták lelkészi hivatalába Tófalvi Tamás lelkészt. Köszöntőbeszédet mondott Péter Dénes gondok, Csáki Levente kobátfalvi lelkész, az ULOSZ titkára, Péter Zoltán, Siménfalva község polgármestere, Csécs Márton Lőrinc torockói lelkész és Kiss Gergely, a

gyülekezet nyugalmazott lelkésze. Ezt követően Tófalvi Tamás ünnepi gondolataival, Gál Zoltán áldáskérésével és Sorbán Enikő énekvezér, népdalénekes szőlőjával avatták fel a három gyülekezet, Kobátfalva, Bencéd és Székelyszentmihály együvé tartozásának sziklákából álló emlékjelét.

● Székelyudvarhelyi Egyházkör

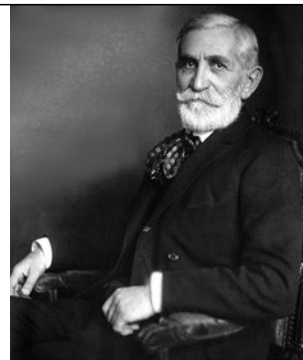
Augusztus 9-én került sor a Vallás-szabadság imatermének avatóünnepségére a székelyudvarhelyi belvárosi unitárius templomban. Simó Sándor esperes-lelkész tartott áhitatot, majd Pap Attila közreműködésével orgonahangversennyel folytatódott az esemény. Az imaterem Magyarország Kormánya és Hargita Megye Tanácsa pályázati támogatásából valósult meg. Avatásán Perczel László, Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusának konzulja és Elekes Botond, a Magyar Unitárius Egyház főgondnoka mondott köszöntőbeszédet. A felekezetközi áldáskérés után leleplezték az emléktáblát és átadták az imatermet.

Halottunk

Augusztus 7-én, életének 41. évében elhunyt Pálffy Tamás Szabolcs korábbi marosszentgyörgyi lelkész. 1979. június 2-án született Székelyudvarhelyen, iskoláit Székelykeresztúron végezte. A Berde Mózes Unitárius Gimnáziumban érettségizett. 1997–2002 között a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának hallgatója volt. Gyakorló segédlelkészi szolgálatát 2002-ben kezdte a marosszentgyörgyi egyházközségben, ahol 2012. november végéig fejtett ki lelkészi tevékenységet.

Székelykeresztúron helyezték örök nyugalomra augusztus 10-én. A temetési szertartást Tódor Csaba helybeli lelkész végezte. Az ULOSZ részéről Csete Árpád, a volt évfolyamtársak részéről Jakabházi Béla Botond búcsúztatta. Pihenése legyen csendes.

	Benedek Elek műve	Adja az urat	Ásványi fűszer	Petrozsény folyója	Érték elismerése	A sugár jele	... Milan, olasz focicsapat	Román férfinév	Filc	Benedek Elek műve				
Benedek Elek műve														
Nagy szláv nép						Francia város Térképtár								
Mutató szó			Bizony régiesen Folyó Dél-Amerikában				Becézett Emília Csikszere-rede folyója							
Hívó							Európa Kupa Toma Andrea regénye							
A lakat is ez				Cikket kivágó Részvénytársaság										
Hibásan jegyzetel					Atmosféra röviden Kerti szerszám			A sugár jele Kályha sütője		Málta autójele		Nyáját hajtó	Járunk rajta	Benedek Elek műve
Főzelék-, leves-sűrítő							Áramforrás Arany-versciklus				Fogoly Akcióba bevevő			SZ
Becézett Zsófia				Szeged része Szlovén sportjel						Írásjel A szobába				
Névmás		...-...-szan, opera				Törtető								Liter Hargita megyei falu
Portugál autójel		Benedek Elek lapja				Méretre vág								
					Iszap közepe! Szebeni autójel			Pedagógus Méter						
Húst fűszerez leben			Becézett Oszkár A dinamit feltalálója				... Fair Lady, musical Készülő regény			Északi férfinév Régi hangszer				
Partiumi Magyar Napok				Nyelvbontás				Túl hamar magasodó Európai nép						
Newton				Játékszer										
					Hegyorom Ragadozó madár				Ugyanott röviden Az orrához				Olló része Albán pénzem	
Dús-gazdag ember						Megfelelő (jiddis) Bizmut vegyjele							Kábitószerefele Germánium vegyjele	
Hajítás		Arab hangszer Farad					Mario ... Monaco Belga autójel				Kis énekes-madár Mega			
Benedek Elek műve														Római ezer

160 éve, 1859. szeptember 30-án született Kisbaconban Benedek Elek magyar író, lapszerkesztő. (Elhunyt 1929. augusztus 17-én ugyanott.)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Bíró Sára (híroldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Liker Henrietta, Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie
1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

Kedves gyerekek!

Szeptember a vakáció végét jelenti, az iskola vagy óvoda kezdésének időszakát. Felcsendülnek a szokásos dalok, iskolába indulásról szóló verssorok gyakorlása váltja fel az önfeledten való játszás időszakát. A színt váltó falevelek kiszínezik a természetet, a nap elkezd lustálkodni, egyre később kell fel, és korábban nyugszik le, ti meg a tűzgolyóval ellentétben korábban keltetek, iskolába, óvodába mentek. Szempillantásnyira lesz tőletek minden lehetőség a tanulásra, az új dolgok felfedezésére, és a felnőttek is veletek együtt izgulnak, miközben ti a betűk világával ismerkedtek. Pihenjete, amíg lehet, álmodjatok az új tanévről szépeket, számoljatok, szóljatok, pörögjete, fessete, az udvaron el ne essete, és azt kívánom, a jó Isten legyen veletek! Áldott tanévet és meghitt őszi hálaadást kívánok!

Feladat:

Keressetek egy kartonhengert, színes lapot vagy átlatok kiszínezett, mintákkal telerajzolt lapot. Ezekkel a lapokkal ragasszátok körbe a kartonhengert, igazítsátok meg, aztán egy kompótos üveg fedelét kérjétek szépen el édesanyjátoktól. A felcíomázott hengert erre a befőttesfedőre ragasszátok rá, és máris kész a ceruzatartótok!

A színes ceruza meséje

(Folytatás előző számunkból.)

Elkezdődött a verseny! Rajzoltak tájképet: erdőt, mezőt, virágos rétet, házikót, lepkét, bogarat, játékokat, labdát, autót, állatokat, cicát, kutyust, malacot, egy szóval mindent, ami eszükbe jutott. Így hát mindenik ceruza boldog lehetett, mert mindeniket használták a gyerekek. Egyeseknek annyiszor kitört a hegye, olyan sokszor hegyezték meg, hogy már alig maradt valami belőle! Csak a háromszínűvel nem rajzolt senki.

– Igaz is – szomorkodott a háromszínű –, ki is akar na velem rajzolni? Mit rajzoljon egyszerre három színrel?

Szomorúsága mintha egyszerre elpárolgott volna, mikor meghallotta a gyerekek beszélgetését. Az egyik kislány egy szép, eső utáni tájképet festett, és szivárványt akart színezn. Bizony megtalálta a háromszínű ceruzát, és sikerült is egy igen szép szivárványt rajzolnia. A három szín egyszerre rajzolta a színeket, amelyeket könnyű volt kipótolni a szivárvány többi színével.

Örült a háromszínű, de belátta, hogy a gyermekek jobban tudnak és szeretnek színezn külön színekkel. Most már nem is volt annyira szomorú.

Elkészültek a rajzok, az óvónéni megdicsérte a gyermekeket, mind szépen színezték, rajzoltak, de megakadt a szeme a szivárványos tájképen.

Külön megdicsérte a kislányt, aki boldogan mesélte, hogy a színesek között talált egy vastagabb, nagyobb ceruzát, amely három színnel írt, így lett szép a szivárvány.

Csodálkoztak a ceruzák is, de végül mindenki boldog volt, hiszen a gyerekek mindannyiukkal rajzoltak.

A csodás, színes, gyermekrajzokkal feldíszítették a foglalkozóterem falát, hogy az anyukák, apukák és nagyszülők is megcsodálhassák.

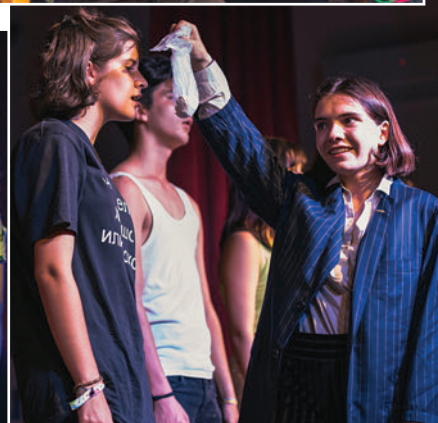
A színes ceruzák boldogok voltak, és mint jó testvérek, szívesen fogadták maguk közé a háromszínűt, aki örömkönnyeket hullatott, hogy testvéreivel lehet.

Ettől kezdve bármit rajzoltak, mindig eszükbe jutott a háromszínű ceruza, és valaki mindig rajzolt is vele, ha mást nem, virágot, szivárványt vagy sálat, sapkát.

Mit gondoltok, gyerekek? Mit lehetne még festeni a háromszínűvel?

SPÁDA-VERESS ILDIKÓ

Művészetbe mártózva

Cikkünk a 24. oldalon olvasható.

Andrási György ny. lelkész (Kolozsvár), **Bálint Benczédi Ferenc** püspök (Kolozsvár), **Csáki Levente** ULOSZ-titkár (Kobátfalva), **Dimény Patrícia** tanuló (Vargyas), **Farkas Emőd** főgondnok (Kolozsvár), **Finta Emese Erzsébet** lelkész (Torockószentgyörgy), **Gálfalvi Gábor** ny. igazgató-tanító (Alsóboldogfalva), **Gergely Zoltán** szobrászművész (Kolozsvár), **Kisgyörgy Zoltán** újságíró (Sepsiszentgyörgy), **Kovács Sándor** teológiai tanár (Kolozsvár), **Lőrinczi Lajos** esperes-lelkész (Csehétfalva), **Nagy László** lelkész (Marosvásárhely-Bolyai tér), **Sándor Krisztina** politológus (Csíkszereda), **Spáda-Veress Ildikó** tanító (Hajdúszoboszló), **Szombatfalvi Csongor** lelkész (Désfalva), **ifj. Szombatfalvi József** lelkész (Fiatfalva)